

BUITEN

12^E JAARGANG N^O. 40.

ZATERDAG 5 OCTOBER 1918.

Foto C. Steenberg.

*HET KASTEEL VAN OBBICHT BIJ SITTARD.
GEZICHT UIT HET KASTEEL OP DE TUINEN.*

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN OCTOBER, DOOR A. A. N.	BLZ. 470
DE PELSJAGERS, DOOR HUBERT FOOTNER (5)	„ 471
HET PAARD IN DE BEELDDE KUNST, DOOR A. V. L., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 472—475
DE NACHT NADERT (GEDICHT), DOOR TONY DE RIDDER	BLZ. 473
KASSIAN - „DE VLOOI”, DOOR IWAN TOERGENJEW	„ 474
HET KASTEEL VAN OBBICHT, DOOR A. J. A. FLAMENT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 469, 476—477
UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN, DOOR G. DE GRAAF	BLZ. 479
EEN MOOIE AANKOOP VAN DE VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER”, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 478—479
PAULTJE, DOOR MADELEINE HEYDESTEIN	BLZ. 480
EEN MOOI FRUITSTUK OP DE BLOEMENTENTONSTELLING TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIE	„ 480
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een anderzieder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DE STERRENHEMEL IN OCTOBER.

HET volgende overzicht geeft den stand der Sterrebeelden voor 22 uur sterretijd, d. i. omstreeks half negen middelenbare tijd. Men zie het Octoberkaartje in de N. R. Ct. Zenith: Cassiopeia, Cepheus, Hagedis, Zwaan; Noorden: Groote en kleine Beer, Giraffe, Jachthonden, Lynx; Noordoosten: Tweelingen, Wagenman; Oosten: Andromeda, Driehoek, Perseus, Ram, Stier, Walvisch; Zuidoosten: Visschen; Zuiden: Dolfijn, kleine Paard, Pegasus, Steenbok, Zuidervis, Waterman; Zuidwesten: Arend, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Vos; Westen: Hercules, Kroon, Lier, Slang, Slangendrager; Noordwesten: Boötes, Draak.

De Melkweg loopt te half negen van het Noordoosten door het Zenith naar het Zuidwesten. De merkwaardige plekken in Arend en Schutter gaan nu laag staan, maar de zeer heldere groote ovale wolk in den Zwaan is nog uitstekend te zien.

Algol minima zijn waarneembaar: den 1^{en} October iets na middernacht, den 4^{en} te 10 uur, den 7^{en} te 7 uur, den 21^{en} te 15 uur (d. i. dus 22 October 3 uur v.m.), den 24^{en} te middernacht, den 27^{en} te 9 uur en den 30^{en} te 6 uur.

Als Mira Ceti haar maximum al gehad heeft, wat wel waarschijnlijk is, dan is dat maximum niet zeer helder geweest; verder dan tot de grootte 3.6 heeft de ster het ditmaal niet gebracht. R Coronae schijnt nog steeds iets helderder te worden.

De Nieuwe Ster in den Arend blijft afnemen; de schommelingen in hare helderheid zijn de laatste weken niet heel sterk geweest.

Voor de waarneming van het Zodiakallicht is October een der gunstigste maanden. Eenige uren na middernacht is gewoonlijk de matte lichtpluim gemakkelijk in de sterrebeelden Leeuw, Kreeft en Tweelingen aan den Oosthemel te vinden; dit jaar intusschen alleen in de eerste helft der maand, daar de maan den 19^{en} vol is.

Ook voor de waarneming van den Gegenschein leent zich de eerste helft van October zeer goed. Van de vallende sterren (Orioniden), die gewoonlijk van 16 tot 22 October in vrij groot aantal na middernacht optreden, zal dit jaar door het heldere maanlicht niet veel te zien zijn.

De tijdsvereffening bereikt omstreeks den 1^{en} November haar kleinste waarde, om vervolgens tot half Februari aldoor toe te nemen. Den 1^{en} October is de zon 10 minuten bij de klok vóór, den 31^{en} al 16 minuten.

De zonnevlekken beschrijven deze maand banen over de schijf, die sterk naar het Zuiden gekromd zijn.

Mercurius is in October onzichtbaar. De vorige maal wees ik op de zeer gunstige gelegenheid, die de maand September vooral in de tweede helft bood, om deze planeet te zien. Ik heb eenige malen deze gelegenheid waargenomen: het was soms 's ochtends zóó helder dat men Mercurius al te half zes, nog geen 3° boven den horizon, zonder de minste moeite naast Venus kon zien staan. Men kan op zulke oogenblikken begrijpen, hoe gemakkelijk het op de Zuidelijker breedte van Egypte voor de priesters geweest moet zijn, Mercurius bij haar Oostelijke en Westelijke elongaties vele dagen achtereen te volgen.

Venus komt half October nog een uur vóór de zon op en is dus nog gemakkelijk te zien. Tegen het eind der maand gaat de morgenster zich in de stralen der zon verbergen.

Mars blijft in dezelfde zeer ongunstige condities aan den avondhemel zichtbaar.

Jupiter komt half October al vóór 10 uur op en Saturnus komt kort na middernacht aan den Oosthemel in zicht.

DE STERREBEELDEN VAN DEN DIERENRIEM.

Zooals men weet, wijken de baanvlakken der planeten Mercurius, Venus, Aarde, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus onderling weinig af. De bewoner van één der planeten, de Aarde, ziet de zon is een grooten cirkel — de *ekliptika* (1) — tusschen de sterren door loopen, terwijl de zeven andere planeten zich nooit ver van dezen grooten cirkel verwijderen. Voor de vijf heldere planeten, Mercurius, Venus, Mars, Jupiter en Saturnus, die aan de oude astronomen bekend waren, en voor de Maan bedraagt deze afwijking nooit meer dan een graad of acht, en zoo is er dan aan den hemel een gordel van 16° breedte, waarin alle beweeglijke heldere hemellichamen steeds te vinden zijn.

Deze gordel heet van ouds de *Dierenriem* of *Zodiacus*, naar de diernamen, die de meeste sterrebeelden hier dragen. Naar twaalf dezer sterrebeelden zijn de *Teekens van den Dierenriem* genoemd, die even zooveel vakken (in de Astrologie huizen) beteekenen, waarin de Zon op haar jaarlijkschen loop tusschen de sterren door telkens een maand lang verblijft, en waarin ook de maan en de planeten in verschillende constellaties of *aspecten* te vinden zijn.

De twaalf teekens zijn: Ram (Aries), Stier (Taurus), Tweelingen (Gemini), Kreeft (Cancer), Leeuw (Leo), Maagd (Virgo), Weegschaal (Libra), Schorpioen (Scorpius of Scorpio), Schutter (Sagittarius), Steenbok (Capricornus), Waterman (Aquarius), Visschen (Pisces).

De twaalf symbolen

♈ ♉ ♊ ♋ ♌ ♍ ♎ ♏ ♐ ♑ ♒ ♓

vindt men in ontelbare varianten zoowel in de oude als in de moderne kunst toegepast, zoo in de mozaïeken der Italiaansche kerken, en in de sculptuur der Fransche kathedralen.

De volgende versregels:

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,

Libraque, Scorpius, Arcitenens, Capre, Amphora, Pisces vergemakkelijken het onthouden der namen.

Ik behoud mij voor, later nog eens op de teekens van den Dierenriem terug te komen. De gelijknamige sterrebeelden zullen wij nu achtereenvolgens behandelen, af en toe met een naburig sterrebeeld er bij. Men kan, om deze sterrebeelden te leeren kennen, de hulp van de maan en van sommige planeten inroepen. Het is waar, dat omgekeerd de planeten dikwijls gevonden worden met behulp van bekende sterrebeelden. Het een sluit het andere niet uit. Venus en Jupiter en ook de roode Mars zijn zoo gemakkelijk aan de groote helderheid en het rustige niet flikkerende licht te herkennen, dat, als ook de Maan nog aan den hemel staat, de ekliptika al ten ruwste is afgebakend, zoodat men weet, waar en hoe naar de sterrebeelden van den Dierenriem te zoeken.

DE RAM EN DE DRIEHOEK.

Ten gevolge van zijn ligging in den zonsweg is het sterrebeeld *Ram* (Aries) twee maanden van het jaar onzichtbaar. Begin April verdwijnt het in de avondschemering, om in Juni weer uit de ochtendschemering te voorschijn te komen. De drie voorname sterren, α (Hamal) β en γ zijn ten Oosten van den vierhoek van Pegasus gemakkelijk te vinden. Zie het kaartje in N°. 5 van dezen jaargang. De ster γ is een der oudst bekende dubbelsterren; het paar bestaat uit twee sterren der vijfde grootte (afstand 8") en vormt een mooi object van waarneming voor een kleinen kijker.

Tusschen dit goed kenbare groepje en γ Andromedae zal men zonder moeite ook de kleine constellatie van den *Driehoek* (Triangulum) kunnen vinden, β duidelijk helder dan α . Tusschen deze laatste ster en β Andromedae ziet men op het kaartje een nevelvlek aangegeven, die op zeer heldere maanvrije nachten met het bloote oog gezien kan worden. Het is N°. 33 van de lijst van Messier, een der fraaiste spiraalnevels die men kent,

1) Aldus genoemd, omdat de oude astronomen opgemerkt hadden, dat de eklipsen (verduisteringen van Zon en Maan) alleen dan kunnen plaats hebben, als de nieuwe of de volle maan in of althans dichtbij de ekliptika staat.

maar het is alweer alleen de fotografie, die de spiralen duidelijk doet zien, ofschoon Lord Rosse reeds in 1850 een teekening vervaardigde waarop de spiraalstructuur is aangegeven.

Zoowel Ram als Driehoek komen in de Almagest voor, en wel onder de namen $\kappa_{16}\beta_2$ en $\tau_{16}\gamma_{10}\gamma$. Hevelius voegde een kleinen driehoek aan den grooteren toe, maar deze is later weer verdwenen. Hetzelfde lot trof het kleine sterrebeeld *Vlieg* (*Musca*), door Keplers neef Bartsch uit een paar sterren van den Ram gevormd.

A. A. N.

DE PELSJAGERS.

(5) EEN VERHAAL UIT ATHABASCA
DOOR HULBERT FOOTNER.

NU hij niet langer naar haar keek, kon Colina niet nalaten hem eens nauwkeuriger op te nemen. Er begon een gevaarlijke verteedering in haar borst te werken; hij was zoo jongensachtig, zoo onhandig, zoo begeerig om haar behoorlijk te onthalen, zijn voorwenden, niet te weten dat zij zoo dicht bij hem was, was zoo doorschijnend! Colina schrok van haar eigen zwakheid. Zij keek den hond vastberaden aan.

Het was een raslooze hond, zwart met bruin, grooter dan een terrier, en hij had een belachelijke krulstaart. Hij had haar ontvangen met een krenkende onverschilligheid.

„Wat een leelijke hond!” zeide Colina doodbedaard.

De jonge man keerde zich plotseling om, en wreef met een zekere teederheid het oor van den hond. „De beste jachthond in heel Athabasca!” zeide hij zonder aarzelen, doch zonder wrok.

Colina beet zich nogmaals op de lippen. Het had er allen schijn van, dat al wat zij deed minderwaardig was. „Natuurlijk heeft zijn uiterlijk niets te maken met zijn goede hoedanigheden,” zeide zij. Ze was zoowaar bezig haar excuus te maken!

„Hij is bijna menscheijk,” zeide de jongeman. „Ik praat altijd tegen hem alsof hij een mensch was.”

„Kom hier, hond,” zeide Colina.

Het dier was plotseling met doofheid geslagen.

„Hoe heet hij?” vroeg zij.

„Job.”

„Kom hier, Job!”

Job staarde over de rivier.

„Job!” zeide zijn meester streng.

De hond sprong naar hem toe als waren zij jarenlang gescheiden geweest, en likte gretig zijn hand. Dit vertoon van groote genegenheid was wel een beetje verdacht, vond zij.

De jongeman leidde hem naar Colina's voeten. „Pas op, dat je je behoorlijk gedraagt!” beval hij.

Volkomen vernederd, bood Job haar een slap pootje aan. Zij raakte het even aan, en dadelijk sprong hij weder naar zijn vroegere plaats terug, met een air van opluchting, en, na haar den rug te hebben toegekeerd, ging hij weder liggen. Men kan niet zeggen, dat zijn afgedwongen beleefdheid haar een hooger dunk van zichzelf gaf.

Het gereedmaken der lunch nam niet veel tijd in beslag, want, toen Colina verscheen, stond de rijst reeds op het vuur. De jongeman zette het maal zoo verleidelijk mogelijk klaar op een platten steen, en, op gevaar af zijn spieren te scheuren, droeg hij nog een zwaren steen aan voor Colina om op te zitten. Zijn verontschuldgingen voor het gebrekkige der bediening ontwapenden Colina geheel.

„Ik ben geen fijne dame,” zeide zij. „Ik ken het buitenleven.”

Colina had honger, en het eten was goed. Er ontstond weldra een goede verstandhouding tusschen hen. Doch de jongeman maakte geen aanstalten om zichzelf te bedienen. Inderdaad bleef hij aan den anderen kant der rotstafel zitten, en haalde zijn pijp voor den dag.

„Waarom eet u niet,” vroeg Colina.

„O, daar is het nog tijd genoeg voor,” zeide hij, kleurend.

„Maar waarom zóu u wachten?”

„Nu... om u de waarheid te zeggen, is er maar één mes en vork.”

„Is dat alles?” zeide Colina doodbedaard. „We kunnen er toch om beurten van happen, nietwaar?”

Terwijl hij zijn pijp in zijn zak liet terugglijden, wierp hij haar een blik van verrukking toe, die Colina de oogen deed neerslaan. Hij was een jongeman die je soms wél erg verlegen kon maken! Ze voelde zich weer kregelig worden, maar ze kon niets bedenken om te zeggen.

Ze aten vriendschappelijk verder, en gaven elkaar mes en vork om beurten aan.

Na een poosje zeide Colina: „Weet u wie ik ben?”

„Natuurlijk!” zei hij. „Miss Colina Gaviller.”

„Ik ken u niet,” zeide zij.

„Ik ben Ambrose Doane, van Moultrie.”

„Waar ligt Moultrie?”

„Aan het Miwasameer, driehonderd mijlen de rivier af.”

„Driehonderd mijlen!” riep Colina uit. „Is u zóó ver alleen gekomen?”

„Ik had Job als gezelschap,” zei Ambrose met een glimlach.

„Moet u nog veel verder?” vroeg zij.

„Nee, nog maar tot Fort Enterprise.”

„Zoo!” zei zij. De vraag, die haar op de lippen brandde, was:

„Waar komt u dan voor?” Beiden voelden het.

„Kent u mijn vader?” vroeg Colina.

„Nee,” zeide Ambrose.

„U heeft zeker zaken met hem te doen?”

„Nee,” zei hij weer.

Colina keek hem een beetje ontstemd aan. „'s Zomers krijgen we niet veel bezoek,” zeide zij achteloos.

„Nee, dat zal wel,” zeide Ambrose enkel.

Colina was een vrouw en dus impulsief, vroeger of later had het er toch uit moeten komen: „Waarom komt u eigenlijk hier?”

Zijn oogen richtten zich plotseling weder op de hare met dien gemengden blik van boutheid en schroom dien zij reeds eerder had opgemerkt; zij zag dat hij moest slikken voor hij antwoordde: „... Om u te zien.”

Colina had het zien aankomen, en had werelden willen geven als zij de vraag maar niet gedaan had. Zij werd vuurrood. Zij had vreeselijk het land dat zij zoo kleurde, en aan hem omdat hij haar liët blozen. „Zoowaar, dat is...”, was het eenige wat zij er uit kon brengen.

Hij toonde geen blijdschap over haar verlegenheid; hij had de oogen neergeslagen en zijn hand beefde. Colina kon niet zeggen of hij meer bout dan eenvoudig was. Zij vreesde het zichzelf te moeten bekennen, dat zij hier tegenover een jongeman stond die in staat was om al haar leerstellingen over mannen op hun kop te zetten. Zij wist niet wat zij met hem moest aanvangen.

„Wat weet u van me?” vroeg zij. Het klonk haar erg slap toe. Zij voelde, dat, wat ze ook zei, ze terrein verloor, terwijl alles wat hij zeide, hen, vreemd genoeg, nader tot elkaar bracht.

„Er kwam iemand van hier in onze buurt,” zei Ambrose eenvoudig. „Poly Goussard. Hij vertelde ons van u...”

„Sprak hij over mij?” riep Colina opstuiwend.

„U hadt moeten hooren wat hij zei,” vervolgde Ambrose met zijn half brutalen half verlegen glimlach. „Hij houdt u voor het mooiste meisje van de wereld!” Ambrose's welsprekende oogen bevestigden Poly's verklaring.

Het gelukte Colina niet, boos te worden, hoe gaarne zij het ook geweest was. Ze bewaarde een hooghartig stilzwijgen.

Ambrose aarzelde een weinig. „Ik... ik heb een jaar lang geen blank meisje gesproken,” zei hij. „We zijn nu in den slapen tijd. Dus... kwam ik u eens opzoeken.”

Indien Colina een man geweest was, zou ze wellicht net zoo iets gezegd hebben, doch ze was verbluft een oprechtheid als de hare in een man aan te treffen. „Hoe durft u!” mompelde ze, zich bewust van het belachelijke van haar gezegde.

Ambrose sloeg zijn oogen neer. „Ik heb niets beleedigends gezegd,” zei hij halsstarrig. „Na hetgeen Poly gezegd had was het geen wonder, dat ik u wilde zien.”

„In den slapen tijd,” mompelde zij sarcastisch.

„In den winter zou ik niet kunnen komen,” antwoordde hij naïef.

Colina was boos op zich zelf dat zij met hem was begonnen te redetwisten. Zij wist, dat ze dadelijk had moeten ophouden. Doch ze was niet in staat een voldoende argument te vinden, waarmee ze een terugtrekken behoorlijk kon dekken.

„U bent aanmatigend!” zei ze uit de hoogte.

„Aanmatigend?” herhaalde hij met een uitdrukking van verwarring op zijn gezicht.

Zij kwam tot de conclusie, dat het meer domheid dan durf van hem was. „Ik bedoel, dat een heer zoo iets niet tegen een dame behoort te zeggen,” begon ze, berispelend als tegen een kleinen jongen — doch het slot was een mislukking — „tegen een dame, aan wie men niet eens is voorgesteld.”

„O!” zei hij. „Dat spijt me. Ik kan maar een paar dagen blijven. Ik wilde zoo gauw mogelijk kennis maken.”

Inwendig fluisterde een zwak stemmetje tot Colina, dat dit een jonge man naar haar hart was. Maar haar woorden klonken lusteloos: „Tel ik ook mee? Misschien ben ik niet zoo haastig.”

Hij zag haar twijfelend aan en wist niet wat hij daarvan moest denken. „Werkelijk, hij is wat al te dom,” dacht Colina.

„Ik wist natuurlijk, dat er eenig risico aan verbonden was,” zei hij. „Ik verwachtte niet, dat u aan de rivier zoudt staan wachten met een muziekcorps en een bloemkrans.”

Hij glimlachte zoo onschuldig, dat Colina's gezicht zich onwillekeurig ook tot een glimlach plooidde. Plotseling deed het vreemde denkbeeld hen tegelijk in een luide lach uitbarsten; toen gevoelde Colina, dat ze verloren was.

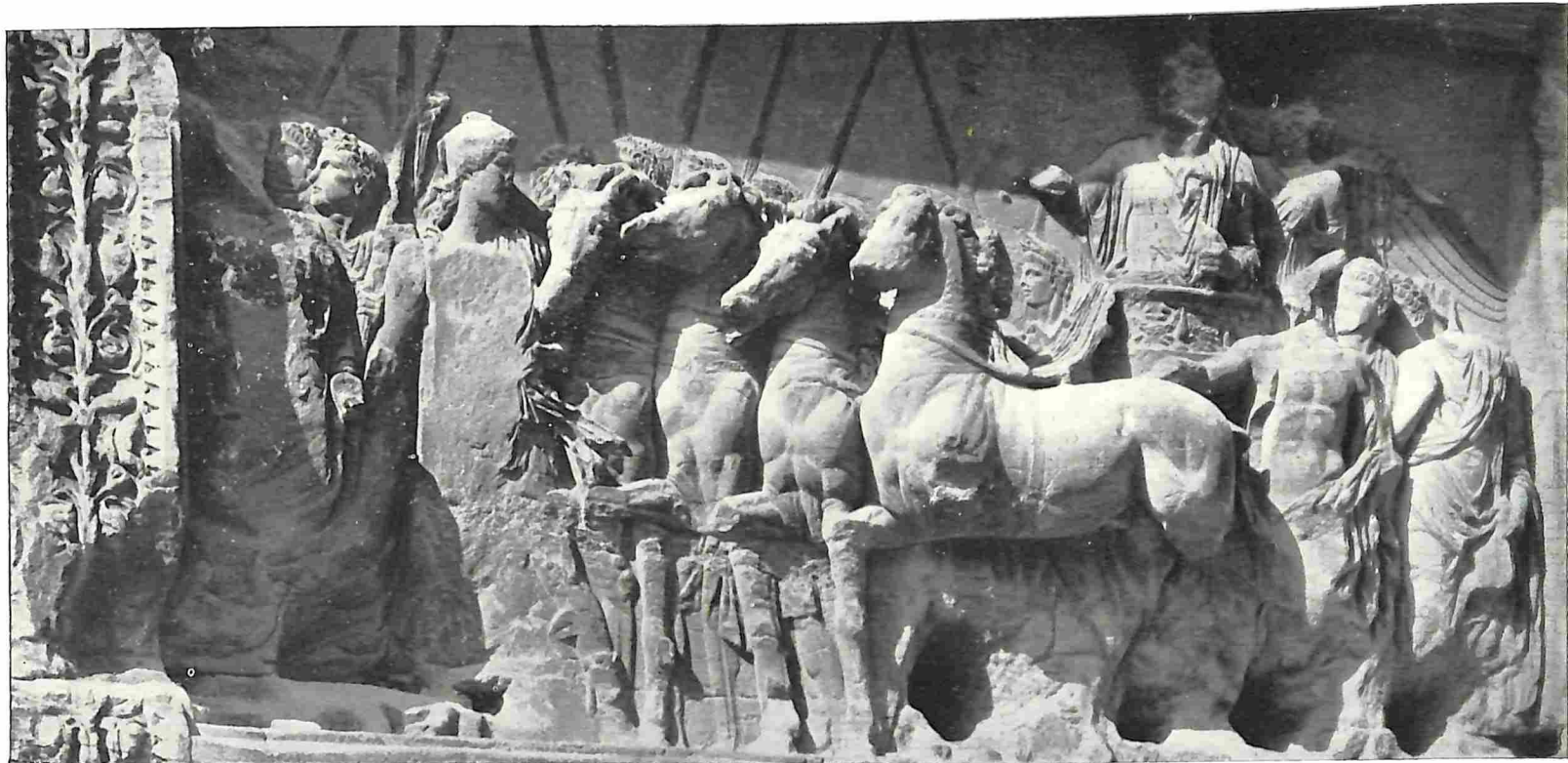
Lachen was zoo gevaarlijk als buskruit. Zelfs terwijl hij lachte zag ze dien blik van zijn oogen, dien mysterieusen blik, die haar een gevoel van zwakheid en hulpeloosheid gaf. Hij boog zich naar haar toe en een nog duidelijker bekentenis speelde om zijn mond. Colina zag het komen. Haar uitdrukking van hevigen schrik bedwong hem. Hij sloot zijn mond vastberaden en keek een anderen kant uit.

Hij bood haar op natuurlijke en zakelijke manier een stuk kip aan. Zij schudde haar hoofd en een stilte, een vreeselijke stilte, kwam tusschen hen.

„O, waarom ga ik niet weg,” dacht Colina wanhopig. Ambrose verminderde de spanning met de opmerking: „Het is erg leerzaam alléén te reizen. Je zintuigen schijnen scherper te zijn; je merkt veel meer op.”

Hij ging voort haar van zijn reis te vertellen en Colina, nu gerustgesteld, was, vóór zij het wist, aan het vertellen van haar eigen reis in den vorigen herfst. Het was verwonderlijk welke oude vrienden zij zich reeds gevoelden als ze over alledaagsche dingen spraken. Ze behoefden elkaar niets uit te leggen.

(Wordt vervolgd.)

HET RELIEF VAN HET VIERSPAN IN DEN TITUS-BOOG TE ROME.

HET PAARD IN DE BEELDENDE KUNST.

HET paard heeft steeds een groote rol gespeeld in de geschiedenis der menschheid. Het vergezelde den mensch reeds sedert de oudst bekende tijden op zijn krijgstochten, zoowel als op de jacht en allerlei avontuurlijke ondernemingen. Het was steeds een attribuut van macht, kracht en heerschappij. Het diende tot verheerlijking van de machthebbers der wereld, die zich in de oudheid zelden anders dan te paard gezeten, of althans door paarden voortgetrokken en begeleid, aan het volk vertoonden. Koningen, vorsten en edelen bewogen zich steeds te paard en hun geschiedenis is met die van het paard steeds ten nauwste verbonden.

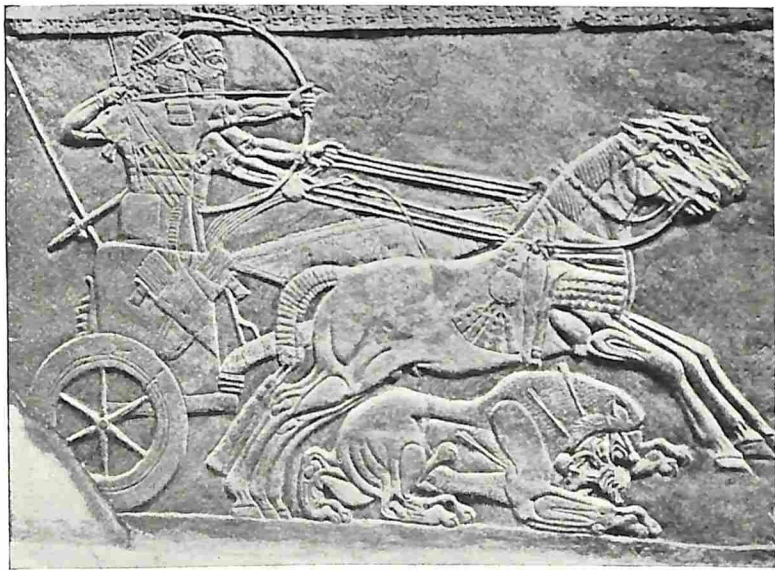
Geen wonder dat, waar de beeldende kunst zich openbaarde en vaak ten doel had, de machthebbers der wereld of hunne groote daden uit te beelden, te verheerlijken of hun nagedachtenis voor het nageslacht te bewaren, het paard daarbij in den regel niet kon worden gemist, afgescheiden nog van het feit, dat dit dier zelf door zijn schoonen lichaamsvorm en zijn bijzondere karaktereigenschappen den kunstenaar bezieldde. Dichters en schilders, beeldhouwers en kunstenaars in de bewerking van edele metalen hebben steeds als om strijd het paard tot voorwerp hunner kunstuiting gekozen. Dit feit is van groote betekenis, niet alleen voor de kunstgeschiedenis, maar ook voor de geschiedvorsching in het algemeen. Het geeft in velerlei opzicht een inzicht in de wijze van krijgvoering in lang vervlogen tijdperken en in de zeden en gewoonten van lang uitgestorven volkeren. Ook voor wie belang stelt in de geschiedenis van het paard zelf is dit feit van niet genoeg te waardeeren betekenis. Het groote onderscheid in den lichaamsvorm der paarden, zoowel als in het gebruik, dat van de dieren werd gemaakt in verschillende tijdperken en bij verschillende volkeren, komt daardoor in een

helder en verrassend licht te staan. Zelfs voor den niet-deskundige zijn de verschillen in lichaamsbouw van de oude Assyrische en Babylonische, Egyptische, Grieksche en Romeinsche paarden opvallend. Verder is er groot verschil tusschen de paarden der oudheid, die der middeleeuwen, die der renaissance en der daaropvolgende eeuwen en die van thans. Duidelijk komt aan het licht, hoe het paard zich in bouw en eigenschappen heeft omgevormd, heeft moeten omvormen naar de eischen van den tijd. Niet alleen aan de invloeden van bodem, klimaat en voedingsverhoudingen heeft het moeten gehoor geven, maar ook aan de inzichten van den mensch, die op de voortteling invloed uitoefende en daarvoor inzonderheid bestemde die dieren, welke voor zijn doel het meest geschikt gebleken waren. Ook had er ongetwijfeld wisselwerking plaats. Het lichtgebouwde Oostersche paard gaf vanzelf aanleiding tot een andere wijze van strijdvoeren, bevechten van wilde dieren, jacht, verkeer en vermaken dan die in het Westen gebruikelijk waren, waar het zwaargebouwde en minder bewegelijke paard door de natuur werd voortgebracht. De mensch had zich dus aan te passen aan hetgeen hem door de natuur werd geboden, maar anderzijds bracht hij door teelt, voeding en verpleging daarin ook de wijzigingen aan, welke hem voor zijn doel meer wenschelijk voorkwamen. Zoo werd het zware strijdros der middeleeuwsche ridders gevormd uit de zware paardenrassen van West-Europa, terwijl dit later plaats moest maken voor het uit Italië en Spanje stammende paard der renaissance, hetwelk nog later vervangen werd door nog lichter gebouwde paarden van Oostersche herkomst.

In de vroegste oudheid reeds maakte men zeer goede afbeeldingen van paarden, vooral op munten, zegels en verder reliefs. Zeer schoone voorbeelden daarvan zijn ons bewaard gebleven en vooral in het Britsch Museum te Londen en het Louvre te Parijs te vinden. Zoo ziet men o.a. afgebeeld op een relief den koning Sardanapalus van Assyrië, zijnde op de leeuwjacht, zoowel te paard als staande in den strijdswagen. Op een ander relief komt dezelfde koning voor, wederom op de jacht zijnde, zittende op een galopperend paard en schietend met pijl en boog. Een derde voorstelling toont ons de van ouds beroemde bereden troepen van Assyrië, waarvan de profeet Jesaja in het 5de hoofdstuk zijner profetieën, vers 28, zulk een schrikwekkende beschrijving geeft. Verder zijn er nog schoone albast-reliefs, afkomstig van het Assyrische Koningspaleis te Ninivé, voorstellende de jacht op den wilden stier. Men ziet hierbij de paarden voor strijdwegens gespannen. Ook uit den tijd van Nebukadnezar, koning van Babylon, komen paardenafbeeldingen voor. Een Assyrisch zegel met paardenfiguur uit de 7de eeuw vóór het begin onzer jaartelling vindt men in het werk van O. Keller: „Antike Tierwelt”.

Mede naar aanleiding van opgravingen aan Euphraat en Tigris meent men, dat de Assyriërs en Babyloniërs reeds in de 17e eeuw vóór Chr. paarden voor hunne strijdwegens hadden. Later werd de Babylonische paardenfokkerij beroemd. Toen de Perzische koning Cyrus in 538 v. Chr. het babylonische rijk oververde, maakte hij, behalve de legerpaarden, een buit van 800 hengsten en 16000 merries.

Ook A. Springer maakt in zijn werk „Kunstgeschichte” melding van reliefs in Chaldea en Assyrië, waarop paarden voorkomen. Van den koning Salmanasser II, die leefde van 860 —

ASSYRISCH RELIEF UIT NIMRUD. VOORSTELLING VAN EEN LEEUWENJACHT.

825 v. Chr. komt o. a. op den toren van Balawat een gedreven bronzen plaat voor, waarop zijn heldendaden zijn afgebeeld. Mogelijk is het deze Assyrische Koning geweest, die, na de in-neming der hoofdstad Samaria, de kinderen Israëls gevanke-lijk naar Babylon voerde (II Kon. XVII:6).

Uit al deze afbeeldingen is op te maken, dat de oude Assyrische paarden betrekkelijk klein en fijn gebouwd waren. Zij hadden een slank model, met zeer langen hals en langen staart, terwijl het voorstel hooger was dan het achterstel. Hierdoor kreeg de figuur iets giraffe-achtigs.

De paarden hadden *blijkbaar veel bloed; een droog hoofd; een krachtigen, goed aangezetten hals; een vol en licht hellend kruis en lange pijpen.* De manen waren kort gesneden of tot een rol incengevlochten, de staarten gevlochten of met banden omwikkeld. De rijpaarden (hengsten) van Koning Assurbanipalus op het albasten relief van Ninivé hadden een flinke maat en waren goed gespierd met korten rug en zwaren, sterk gebogen hals. Zij werden van dek gereden, terwijl het rijk versierde dek met een breeden gordel om de voorborst was bevestigd. Toom en dek waren van kwasten voorzien.

Merkwaardig zijn ook de afbeeldingen van ruitergevechten, waarbij behalve van paarden ook van kameelen gebruik werd gemaakt. De langhalzige paarden waren ongezaadeld, terwijl het hoofd versierd was met een soort hoorn. Op den Amravatitempel in Indië werden paarden afgebeeld met een zonnescherm boven het hoofd. Ditzelfde versiersel werd ook te Ninivé en op het eiland Cyprus bezigt.

Bij de oude Perzen was het paard in hooge eere. Witte, glanzende paarden werden voor heilig gehouden. Koning Xerxes bezat reeds een ruitery van 80.000 man. Uit Nisaeon, een groote vlakte in Medië, werden 10.000 ruiters gerecruiteerd.

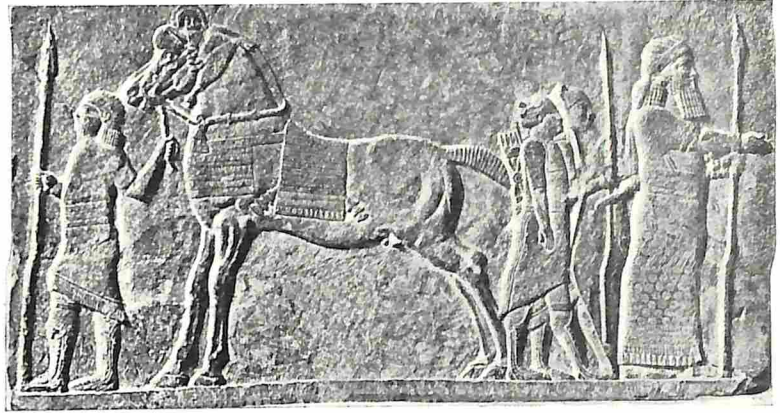
De Perzische paarden waren beroemd om hun snellen gang. De Perzen hadden een licht slag paarden met veel bloed en snelheid, maar ook een zwaar slag, met zeer zwaar beenwerk en zware spieren, een rond, hangend kruis en een zwaren, sterk gebogen hals. Deze zware paarden werden voor trekdienst gebezigd, doch ook bereden, zooals blijkt uit een relief van Persepolis (450 v. Chr.). De dekken en toomen waren ook hier rijk versierd. Ook tijdens onze jaartelling kwam dit zware paard nog in Perzië voor, zooals een relief van Nakschi Rustem (tijd der Sassaniden) ons doet zien.

In de oude Egyptische kunst ziet men eveneens het paard veelal gebruikt voor oorlogsdoeleinden, hetzij bereden, hetzij gespannen voor karren, waarop boogschutters stonden. Van de Egyptische ruitery krijgt men eenigszins een indruk, als men leest, dat koning Sisak tegen Rehabeam, koning van Juda, naar Jeruzalem optrok met 1200 wagens en 60.000 ruiters (II Kron. XII:3). Mooi is de afbeelding van Ramses II en zijn zonen, een bergvesting veroverend. De paarden waren in deze periode van een haast onnatuurlijke slankheid, terwijl de koppen met vederen versierd waren, waardoor zij aan roodhuid-Indianen doen denken.

Volgens Otto Keller zou het paard door koning Pianchi (23ste dynastie) in Egypte zijn ingevoerd. Zij werden gefokt in stoe-terijen, staande onder toezicht van landstalmeesters. Koning Sesostris had 2700 strijdagens en 2400 ruiters. De Egyptische ruitery was beroemd. De paarden, van Oostersch bloed, hadden de kleuren van vos en schimmel, en karakteriseerden zich door slanken bouw, ondiepe borst, lage rug en schoft en hoog kruis (overbouw) met hoog aangezette staart. De hals was zeer sterk opgericht, van onderen zwaar, van boven sterk ingesneden met zeer langen nek. Zij hadden de grootte van ponneys. Op het zegel van Amenophis II (15e eeuw voor Chr.) komt een dergelijke paardenfiguur voor. Uit Egypte voerde de beroemde koning Salomo (\pm 1000 v. Chr.) het paard ook in het Israëlitische rijk in. Van hem staat vermeld, dat hij 40.000 paarden had, ondergebracht in 400 stallen. Zijn strijdmacht bestond uit 1400 wagens en 12.000 ruiters.

Een munt van het oude Carthago vertoont eveneens het beeld van een paard, dat in zijn bouw aan het Egyptische herinnert. Het heeft een lang middenstuk, lage schoft en sterk opgericht hals. Een geheel ander beeld vertoont het Grieksche paard der Oudheid. A. Springer vertoont ons een prachtig fries met ongezaadde bereden paarden. Deze geven een levendig, Oostersch karakter te zien en zijn klein van stuk (ponneys), met langen, zwaar behaarden staart en opstaande manen. Hetzelfde karakter vertoont de paarden op het fries van het Parthenon te Athene. Ook op grafmonumenten werden deze paarden gebeeldhouwd. Op een gebeeldhouwde marmeren sarcophaag van Cyprus komen dezelfde paarden voor, gespannen voor karren. Opvallend zijn hiervan de lange, gevlochten manen en de zonneschermen boven het hoofd. Op een munt van Syracuse ziet men vier galopperende paarden, gespannen voor een kar. Koning Alexander I van Griekenland voerde in zijn zegel een paardenbeeld. Al deze paarden vertoont een goeden solieden bouw met mooi, droog beenwerk; ondanks het gespierde vertoont zij toch veel adel in hun lijnen en veel beter rug en schoft dan de Egyptische paarden. Volgens de afbeeldingen hadden zij over het geheel een vurig temperament. Het van ouds beroemde, schoone Thessalische paard komt mooi gemodelleerd voor op Grieksche munten, zoo b. v. op de munt van Atrax.

In het oude keizerrijk Rome treft men het eerst de ruiters-standbeelden aan. Allereerst wordt onze aandacht getrokken door

ASSYRISCH RELIEF VAN HET PALEIS TE NINIVÉ.
PAARD EN DIENAAR.

het standbeeld van keizer Marcus Aurelius Antonius op het plein van het Kapitoel te Rome (zie de afbeelding op bladz. 475). Men ziet dezen keizer gezeten op een zwaar gebouwd paard met zwaren hals en sterk gespierde beenen, waarvan één voorbeen met kracht wordt opgeheven. Het paard is gedekt met een dun zadelleed, van onderen uitgeschulpt en bevestigd met singels om hals en borst. Dit mooie standbeeld dateert uit de 2de eeuw.

Op een mozaïekvloer, in 1831 in Pompeji opgegraven en zich thans bevindend in het museum te Napels, is een ruitergevecht afgebeeld, waarop zoowel ruiters als bemande strijdagens voorkomen. Het stelt voor de zege van Alexander den Grooten bij Issos (Alexanderslag).

Voorts is nog bekend een grafchildering te Paestrum, voorstellende een krijgsman te paard. Het paard is zeer hoogbeengig, met sterk opgericht hals en stepgang en is ongezaadeld.

(Wordt vervolgd.)

A. v. L.

DE NACHT NADERT.

Vijver onder aan de Duno.

Nu gaat de groote stilte komen.....

En in een ijle onzichtbre schrijn
Bergt leven weg zijn bonte droomen,
Waar alle droomen veilig zijn.

In zomernachten bloemen bloeien
In effen-grijs en stemmig licht;
De witte waterlelies groeien
In stilte voor Gods aangezicht.

Het monotone zilver-klaatren,
Waar zwarte vijver 't beekje wacht,
Is als een stem van vele waatren.....
Uit donkre diepten welt de nacht.

Dan gaat de groote stilte komen....
En in zijn ijle onzichtbre schrijn,
Bergt leven weg zijn bonte droomen
Waar alle droomen veilig zijn.

TONY DE RIDDER

ASSYRISCH RELIEF. KOP VAN EEN PAARD VAN
HET SPAN VAN ASSURBANIPALUS (\pm 650 V. CHR.)

KASSIAN, - „DE VLOOI!”

IN een ratelenden wagen keerde ik van de jacht terug en slimerde, — vermoed van de zwoele warmte op een bewolkten zomerdag, — ondanks de heftige rijtuig-stooten en de dwarrelende stofwolken een weinig in, toen plotseling mijn aandacht door de opgewonden bewegingen van mijn koetsier werd wakker geschud. Hij rukte aan de leidsels, schoof op den bok heen en weer, schreeuwde tegen de paarden en keek telkens om.

Wij reden door een wijde vlakte vol akkers. Smalle voetpaden doorsneden de velden en stegen op tegen de heuvels die als bouwland waren bewerkt. In de verte, op een pad, dat onzen weg kruiste, zagen we een stoet naderen.

Het was een begrafenis. Vóór-aan reed stapvoets de geestelijke in een rijtuig, bespannen met één paard, de koster zat naast hem, mende. Achter het rijtuig liepen vier boeren, blootshoofd, en droegen een met wit laken overdekte doodkist. Twee vrouwen liepen erachter. De dunne, klagende stem van de een drong tot mij door. . . . Zij zong. Het was de eentonige, sleepende wijs van een smartelijk gezang dat treurig over de velden trok.

Mijn koetsier zette de paarden aan met de bedoeling de eerste te zijn die aan het kruispunt was want een doode op je weg te ontmoeten, dat was een noodlottig teken! En inderdaad, hij slaagde er in onzen wagen eerder het kruispunt te doen passeeren maar nog geen honderd schreden verder schokte ons rijtuig hevig, kraakte en viel bijkans opzij. Hij bracht de paarden tot stilstand en kéék.

„Wat is er aan de hand?” vroeg ik.

Hij stapte zwiingend en langzaam van den bok af.

„Wat is er gebeurd?”

„De as is gebroken. . . . Warm geloopt. . . .”

Ik stapte uit den wagen, stond op den weg en wist niet wat er gebeuren moest. Het rechter wiel stond wrak en scheef.

„Wat doen we nu?” vroeg ik ten slotte.

„Die daar heeft ons ongeluk aangebracht,” zei mijn koetsier, met z'n zweep wijzend naar de lijkstaatsie, die reeds den zijweg insloeg en ons meer en meer naderde. „Dat heb ik bij ondervinding,” ging hij verder, „als je een lijk tegen komt, is dat altijd een slecht voorteken. . . . ja, zoo is 't.”

En hij sloeg opnieuw het ééne paard, dat, de willekeurige luimen en hardvochtigheid van z'n heer en meester bespeurend, onbewegelijk staan bleef en nu en dan bescheiden den staart heen en weder zwaaide. Ik liep eens om ons rijtuig heen en bleef dan weer voor het wiel staan.

Intusschen had de lijkstaatsie ons ingehaald. Heel voorzichtig van den weg af, naar het gras buigend, passeerde ons de treurende stoet. We ontblootten onze hoofden, begroetten den geestelijke en keken naar de dragers van het lijk. Ze gingen met moeite vooruit, hun borsten hijgden hoorbaar. Van de twee vrouwen, die onmiddellijk achter het lijk volgden, was de een heel oud en bleek, haar onbewegelijke door verdriet verstarde gelaats-trekken droegen de uitdrukking eener rustige waardigheid, ze liep zwiingend, nu en dan met de dorre hand haar dunne ingeval-len lippen even aanrakend. De oogen van de ander, een jonge vrouw, hoogstens vijf en twintig jaar, waren rood en vochtig, haar gelaat was opgezet van het schreien. Toen ze ons passeerde hield het klag-gezag even op, het gelaat bedekte ze met haar mouw. . . .

Nauwelijks was de stoet voorbij of de vrouw begon weer haar klagend en smartelijk gezang. Mijn koetsier, die alles met z'n oogen had gevolgd, vertelde me:

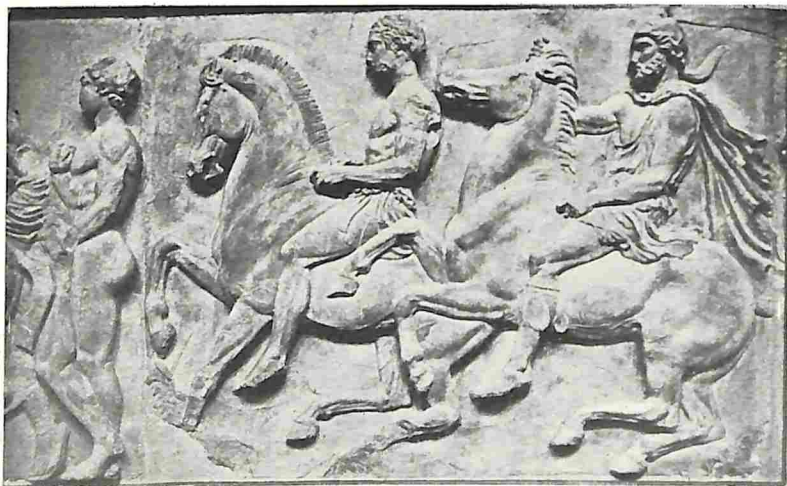
„Dat is Maarten, de timmerman, die ze begraven. Komt van Riaba.”

„Hoe weet je dat?”

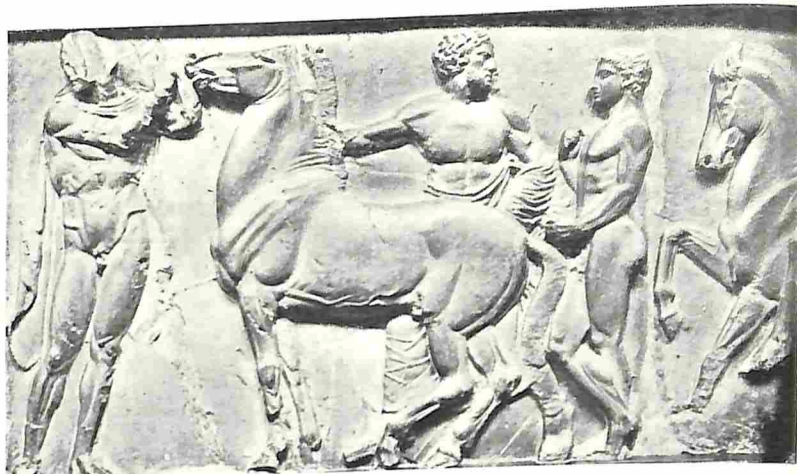
„Dat zie ik aan de vrouwen. Die ouwe dat is z'n moeder en die jonge dat is z'n vrouw.”

„Was-i dan ziek?”

„Ja, zware koorts. . . . gisteren stuurde de opzichter nog een boodschap naar den dokter maar die was niet thuis. Van tijd tot tijd sprong-i wel eens buiten den band maar het was toch

RELIEF VAN HET PARTHENON (WESTZIJDE).

FRAGMENT VAN HET RELIEF VAN HET FRIES VAN HET PARTHENON TE ATHENE.

een goeie timmerman. Kijk die vrouw eens een verdriet hebben. . . nou. . . . vrouwentranen zijn niet duur. . . . dat is allemaal hetzelfde nat. . . . wat ik je brom.”

„Wat moeten we nu beginnen?” vroeg ik. „Nou!?”

„Gaat u er maar in,” antwoordde hij kalm, de leidsels ter hand nemend.

„Maar we kunnen toch niet rijden!”

„Dat zal nog wel effe gaan.”

„Maar de as?”

„Gaat u nou maar zitten.”

„Die as is kapot.”

„Kapot is-i zeker maar 't naaste gelucht halen we nog wel. Vlak voorbij dat bosch daar ligt Judino, een gelucht.”

„Laat mij maar liever te-voet gaan,” zei ik.

„Zooals u wilt.”

Hij zwiepte met z'n zweep in de lucht en de paarden kwamen in beweging. We bereikten inderdaad het dorpje hoewel het rechter vóór-wiel nauwelijks vast zat en slecht draaide. Op een heuvel vloog het er bijna af maar mijn koetsier tierde ge weldig tegen het wrakke wiel en we kwamen gelukkig in Judino.

Het dorpje bestond uit zes kleine, schamele huisjes, die, hoewel pas gebouwd, reeds naar één kant overhielden. Toen we erlangs reden ontmoetten we niet één levend wezen. Er was geen kip te zien. Alleen een zwarte, kort-staartige hond sprong uit z'n kurk-droge drinkbak en rende weg.

Ik trad het eerste huisje binnen en riep. Geen antwoord. Ik riep nog eens. Een hongerig gemiauw weerklonk achter een gesloten deur. Met den voet stootte ik deze open en een magere kat schoot me voorbij. Haar groene oogen fosforesceerden. Ik stak m'n hoofd in de kamer en keek eens rond; het was er donker, rookerig en hol. Dus ging ik den tuin in, daar was ook geen sterveling. Achter een houten beschot blaatte een kalf. Een grauwe, kreupele eend waggelde voorbij.

Ik trad het tweede huisje binnen, ook daarin was geen levende ziel te bespeuren. Toen naar den tuin.

In het midden van deze door de zon beschenen plek gronds lag in dien hitte-gloed met het gelaat naar de aarde, het hoofd ten deele door een kiel bedekt, een, naar het mij toescheen, kleine knaap. Eenige schreden van hem af stond onder een ahangend stroodak een mager paardje naast een armelrijk wagentje. Vlak bij den slapende begon ik hem te wekken.

Hij hief het hoofd op, zag me, sprong op en mompelde met een slaperige stem:

„Wat? Wat is er? Wat komt u hier doen?”

Ik kon niet dadelijk antwoorden, zoo verbaasd was ik over deze bijzondere verschijning. Stel u voor: een dwerg, omstreeks vijftig jaar oud, met een klein, bruin, gerimpeld gelaat, spitse neus, en dikke, zwart-kroezige haren. Zijn klein lichaam was verschrompeld en mager maar uit z'n niet opvallende bruine oogen scheen een zeer bijzonder licht.

„Wat komt u doen?” vroeg hij opnieuw.

Ik vertelde hem waar het om ging en hij luisterde zonder zijne stil-tintelende oogen van mij af te wenden.

„Kunnen we misschien hier een nieuwe as krijgen”, — was eindelijk mijn vraag, — „ik zal die natuurlijk betalen.”

„Maar wie is u? Jaagt u?” vroeg hij, mij van hoofd tot voeten opnemend.

„Ja, ik ben jager.”

„Dus u schiet de vogelen des hemels dood en de dieren in het woud. Is het geen zonde de lieve vogelen van God te dooden en onschuldig bloed te laten vloeien?”

De vreemde, oude man sprak sleepend en zelfs de klank van zijn stem was wonderlijk, lief, jong, bijna vrouwelijk-teér.

„Ik heb geen as,” — sprak hij na een kort zwijgen, — „die daar deugt niet voor u want u hebt zeker een groote wagen?”

„Maar kun je dan in het dorp hier er géén krijgen?”

„Hier in dit dorp. . . . heeft niemand een as. . . . en er is geen mensch thuis. . . . ze zijn allen aan 't werk. Nee, u kunt gerust wel heen gaan. . . .” En hij lei zich weer op den grond neer.

Dat had ik in het geheel niet verwacht en daarom beklapte ik den schouder van dit wonderlijke mannetje en sprak gemoedelijk:

„Zeg, vadertje, doe me een genoeg en geef me een goeie raad.”
 „Ga in vrede! Ik was vandaag in stad en ben moe.” Daarna trok hij z'n kiel over het hoofd.

„Doe mij nou een plezier,” — ging ik verder, — „ik zal u ervoor betalen.”

„Ik heb uw geld niet nodig.”

„Maar, vadertje, als ik je nou vriendelijk vraag....”

Hij richtte zich ten halve op en kruiste in zittende houding de beide beentjes over elkander.

„Ik zal je helpen..... een tijdje geleden waren er kooplieden en die hebben ons bosch gekocht.... God zal ze straffen.... Ze hakken de boomen om en hebben een groot huis gebouwd.... ga daar naar toe, bestel daar een as of misschien kun je er één kopen die klaar is.”

„Prachtig!” riep ik vroolijk uit. „Prachtig!”

„Een goeie as van eikenhout”, vervolgde hij zonder van zijn plaats vandaan te komen.

„Is het ver hiervandaan?”

„Drie werst.”

„Nou.... dan kunnen we op dat wagentje van u er misschien wel heenrijden.”

„Nee, dat kan niet.”

„Nou, kom-kom,” — gemoedelijkt ik, — „kom, vadertje, m'n koetsier, die wacht buiten....”

Het mannetje, onwillig, stond op en ging met mij meê naar buiten. Mijn koetsier was in een slecht humeur. Maar toen hij het mannetje gewaar werd begon-i te glimlachen, knikte hem toe en zei:

„Zoo, Kassian, hoe gaat 't? Hebben ze jou ook al hier naar-toe verhuisd?”

„Ja, ook al.”

„Heb je 't gehoord van Maarten, den timmerman.... die ken je toch wel?”

„Ja, die ken ik wel.”

„Die is dood. We zijn zoo-juist z'n begrafenis tegen gekomen.”

Kassian's kleine lichaam trilde.

„Is die dood?”

„Ja, die is dood. Waarom heb je 'm niet genezen? Ze zeggen, dat jij toch ook de menschen geneest, dat je zoo'n stuk dokter bent? Is dat je equipage-daar?”

„Ja, dat is mijn rijtuig.”

„Dat is ook niet veel bijzonders. Wat een rijtuig! Daar kun je ons paard niet vóór spannen, onze paarden zijn stevige beesten, — en wat is dat voor een karretje!”

„Anders heb ik niet. Dus....”

„En moeten we met die magere merrie van jou op stap? Hij is in slaap gevallen!”

Ik verzocht Jerofei (zoo heette mijn koetsier) den magere merrie gauw in te spannen. Want ik voelde er veel voor Kassian in plaats van Jerofei mee te nemen. Er moesten ginds veel korhanen zijn! Toen we in het wagentje hadden plaats genomen, kwam mijn koetsier naar me toe en fluisterde heel geheimzinnig in m'n oor:

„Denkt u er om, er loopt een streep bij 'm door.... Ze noemen 'm „de vlooi”. Hoe u met zoo'n man om kan gaan, dat begrijp ik niet.”

Ik was juist van plan Jerofei te doen opmerken, dat Kassian mij heel schrander leek, maar dat was mij onmogelijk, want hij ratelde verder:

„Kijk maar goed uit, dat-i u niet verkeerd brengt. En ik zou de as maar zelf uitkiezen. En neemt u een sterke.. Zeg, Vlooi, heb je nog brood in huis?”

„Zoek 't maar. Misschien vin je wat”, antwoordde Kassian. Hij trok aan de leidsels en daar reden we.

Gedurende den geheelen rit zweeg Kassian en antwoordde op al mijn vragen kort en met tegenzin. Eindelijk bereikten we de plaats van bestemming, waar ik in een winkel inderdaad een as kon bemachtigen. Ik dacht, dat Kassian bij z'n paardje zou blijven en wachten zou tot ik van de jacht terug kwam, maar hij ging met me mee en sprak:

„Dus nu gaat u de vogeltjes dood schieten, hè?”

„Ja, als ik vogels vinden kan.”

„Zal ik met je meêgaan?”

„Ja, graag. Héél graag.”

Wij gingen het woud in en, eerlijk gezegd, wijdde ik meer aandacht aan Kassian dan aan mijn hond. Men had hem niet zonder reden den bijnaam van „de vlooi” gegeven. Zijn zwart kroes-harig ongedekt hoofd verdween in het bosch om plotseling een eind verder weer op te duiken. Hij liep ongelooflijk snel, huppelde onder 't gaan, bukte nu en dan om kruiden te plukken, die hij haastig bij z'n borst verborg. Hij mompelde

voortdurend voor zich uit, keek snel, met een verdrietelijken oogopslag, naar mij en m'n hond.

In de lage struiken vlogen de grauwe vogeltjes al fluitend van tak naar tak, nu hoog, dan laag, tot Kassian ze lokte door lieve imitatie van hun kwinkelerende geluidjes. Een jonge kwartel vloog langs z'n voeten op en kwartelde. Kassian bootste dit geluid na. Een leeuwerik vlerkte langs z'n hoofd en zong z'n jubelliedje. Kassian floot het na en het werd een twee-stemmig gejubilee. Tegen mij sprak hij geen woord.

Het weer was prachtig maar de warmte hing nog zwaar op de aarde. Hoog, tegen de blauwe lucht, dreven kleine wolkjes, geel-wit, als sneeuw in het voorjaar. Plotseling zag ik uit een eikenboschje een kwartel opvliegen. Ik schoot en de vogel maakte een slag over den kop, viel omlaag. Toen Kassian het schot hoorde bedekte hij met de hand z'n oogen, en stond in roerlooze houding tot ik mijn geweer weer geladen en den vogel gegrepen had. Daarna ging hij naar de plaats waar de vogel gevallen was, bukte naar het gras waarop eenige bloeddruppels lagen, schudde het hoofd, keek mij verdrietig aan en mompelde: „Wat jammer! Och, och, wat jammer!”

Na eenigen tijd te hebben gejaagd lag ik op mijn rug naar de blauwe lucht te staren toen ik een zeer welluidende stem naast me hoorde zeggen:

„Luistert u eens, mijnheer.” Het was de stem van Kassian.

„Wat is er?” vroeg ik.

„Waarom heb je nou eigenlijk dat vogeltje dood geschoten?” Hij keek mij vlak in het gezicht.

„Waarom? Omdat het wild gevogelte is. Een kwartel is eetbaar.”

„Maar daarom, waarde heer, heeft u die vogel niet dood geschoten. U deed dat louter uit vermaak.”

„En kippen en ganzen dan. Die eet je toch ook.”

„Ooo.... die zijn door God aan de menschen gegeven, maar een kwartel is een vrije vogel van het woud. En die niet alleen, er zijn nog zooveel andere schepselen ter wereld waarvan het zonde en jammer is om ze doodden; op het land, in het bosch, in het water, in de hoogte en in de diepte moet het gedierte leven tot er paal en perk aan gesteld wordt.... maar den mensch is ander voedsel gegeven, andere gaven Gods, daar is het brood van het koren, voor hem valt het water uit den hemel, daar zijn de huisdieren — al van de vroegste tijden af.”

Ik keek Kassian verbaasd aan. Zijn woorden vloeiden vlot en stroomend, er was niets gewilts of gezochts in, hij sprak als in hemelsche begeestering en sloot nu en dan even de oogen.

„Volgens jou opvatting is het dus geen zonde een visch te doodden”, vroeg ik.

„Visschen hebben koud bloed — een visch is een stom dier. Die kent geen vrees, geen vreugde, leeft zonder bewustzijn, voelt niet, heeft geen levend bloed. En bloed,” — sprak hij na eenige oogenblikken te hebben gezweven, — „bloed ziet niet het lieve licht van de zon, bloed is iets heiligs, het is verborgen voor het licht.... en iemand doet groote zonde aan het daglicht te brengen.... ja zeker, groote zonde!”

Hij zuchtte en liet het hoofd hangen. Met verbazing keek ik den ouden man nadenkend aan. Wat hij zei was niet de taal van een boer, niet van een gewoon mensch, ook de mooipratere kozen andere woorden.

„Vertel me eens, Kassian, wat doe je eigenlijk voor je beroep?”

Hij antwoordde niet dadelijk op mijn vraag, zijn blik zweefde onzeker langs mij heen.

„Ik heb eigenlijk geen beroep.... ik leef zooals het God behaagt. Van jongsaf leef ik heel eenvoudig, ik werk zoolang het dag is voor zoover mijn krachten reiken.... maar ik ben geen goeie arbeider want mijn gezondheid is niet al te best en mijn handen staan wel eens verkeerd. Als het lente is dan ga ik op de nachtegalenvangst.”

„Dus je vangt nachtegalen. En je zei zoo-straks dat men zich niet aan de dieren des velds en van het woud vergrijpen mocht.” „Men mag ze niet doodden. Zeker. Want de dood eischt ook zonder ons zijn deel wel op. Maar ik dood ook geen nachtegalen. God zal mij daarvoor bewaren. Ik vang geen vogels om ze te vernietigen maar tot vreugde en troost der menschheid.”

„Dus ga je heelemaal naar Kursk om nachtegalen te vangen?”

„Ik ga naar Kursk en soms nog verder. Ik overnacht in moerassen of bosschen, te-midden van wilde eenden, die snateren, te-midden van snippen en hazen, 's avonds neem ik dat alles

RUITERSTANDBEELD VAN MARCUS AURELIUS OP HET KAPITOOl TE ROME.

waar en 's morgens, heel vroeg, dan zet ik mijn netten uit in het bosch en... dan hoor je de eene nachtegaal zingen en de ander antwoordt, zoo klagend-mooi, dat je ziel ervan trilt...."

„En verkoop je die dan?”

„Nee, ik geef ze weg aan goeie menschen.”

„Maar wat is je beroep dan?”

„Mijn beroep? Ik heb eigenlijk geen beroep. Ik ben geen goeie arbeider. Ik kan lezen en ik kan schrijven. God en goeie menschen hebben me dat geleerd.”

„Heb je familie?”

„Nee... ik ben alleen”.

„Hoe dat? Is je familie dood?”

„Ik heb e....”

Het oude mannetje zweeg verder en was eenigszins verlegen.

„Vertel me eens... heeft mijn koetsier je niet gevraagd, waarom je Maarten, den timmerman, niet hebt genezen? Kun je zieken genezen?”

Kassian dacht diepzinnig na en antwoordde: „Die koetsier van u is een eerlijk man maar ook hij is niet zonder zonde. Hij noemt mij een wonderdokter... maar wat ben ik voor een wonderdokter? En wie kan een mensch volkomen genezen? Dat ligt immers alles in de macht van God. Maar er zijn kruiden en er zijn bloemen, die kunnen ons van nut zijn. De tweetand bijvoorbeeld is heel heilzaam voor zieken en de weegbree ook....”

„Heb je Maarten niet behandeld?” vroeg ik.

„Ik wist het te-laat. En trouwens, van het oogenblik af, dat een mensch geboren is, wordt zijn lot bepaald. Maarten kon niet lang hier op aarde leven, hij was niet van deze wereld, de zon kon hem ook niet innig verwarmen... hij ruste in vrede!”

„Hebben ze je al lang geleden hier-naar-toe laten verhuizen?”

„Vier jaar ben ik al hier maar ik kom eigenlijk uit Krassiwametsch. Dat is een land! Veel mooier, veel weelderiger, veel meer water is daar dan hier! Als je bij ons langs de oevers van de rivier de heuvels opgaat dan opent zich een wijd verschiep voor je oogen, overal stroomend water en weiden en bosschen met in de verte de kerk-torentjes... een genot om te zien! Hier is de grond wel wat beter... goeie leemgrond, vruchtbaar, zeggen de boeren, maar een mensch vindt overal een boterham....”

„Vertel me eens eerlijk, ouwe baas, heb je nooit heimwee naar het land waar je vandaan komt?”

„Ja, ik zou er graag naar toe willen maar och, overal is het leven goed.

Ik ben een onrustig mensch... thuis stil zitten kan ik onmogelijk. Als je zoo loopt en trekt door de vrije natuur dan voel je je hart licht en vrolijk worden... dan zie je het klare zonnelicht en dan zing je op z'n best. En dan op-eens zie je een plantje. Dat pluk je. En wat verder-op stroomt een watertje! Heerlijk, goddelijk water! Zuiver welwater! Je ziet 't en je drinkt ervan. En dan zingen al die vogels zoo fijn en vrij in de verrukkelijke lucht”.

Plotseling keek hij onafgewend de duisternis in en zag ik een boerenmeisje, naar schatting acht jaar, in een blauw jurkje en met een geruiten doek over het hoofd. Ze hield een gevlochten mandje van biezen in de door de zon gebruikte handjes. Ze had niet gedacht ons daar te zullen ontmoeten en bleef dan ook in den schaduw van een boom, in het grasveld staan, met angstige, donkere, vraagooenen me aankijkend. Nauwelijks had ik haar opgemerkt of ze verdween achter den boom.

„Annoeschka! Annoeschka! Kom eens hier, wees maar niet bang”, riep de oude man, met z'n allervriendelijkste stem.

„Ik ben zoo bang”, antwoordde het dunne stemmetje.

„Wees niet bang, kom maar gerust, waarvoor zul je bang zijn?”

Dralend en zwiijgend kwam Annoeschka van-achter den boom vandaan en naderde heel dicht den ouden man.

Het meisje was geen acht jaar, zooals ik aanvankelijk had geschat, maar ondanks haar kleine gestalte, dertien of veertien jaar. Ze was klein en mager, maar sierlijk en vlug van bewegingen en haar lief gezichtje geleele treffend op den ouden man, dezelfde scherpe trekken, dezelfde oogopslag, dezelfde blik, listig en toch vertrouwelijk, nadenkend en doordringend, precies dezelfde bewegingen! Kassian keek haar aandachtig aan. Ze stond vlak naast hem.

„Heb je paddestoelen geplukt?”

„Ja, paddestoelen”, zei ze met een aarzelenden glimlach.

„En heb je er veel?”

„Ja. Veel”. Ze keek vluchtig naar den ouden man óp en weer neer naar den grond.

„En heb je witte?”

„Ja. Witte”.

„Laat eens kijken... laat me toch eens kijken... Ooo, wat 'n prachtige paddestoelen zijn dat! Mooi, Annoeschka, heel mooi hooi”.

„Is dat je dochter, Kassian?” vroeg ik, terwijl een bos van wangetjes van het meisje overwaasde.

„Nee”, — sprak Kassian met gekunstelde onverschilligheid, — „'t is wel in de familie.. ga maar Annoeschka, ga maar..”

„Maar waarom moet ze te voet gaan?” vroeg ik.... „Ze kan toch best met ons meerijden....”

Annoeschka werd rood als een papaver, klemde haar handjes vaster om het hengel van het mandje en keek den ouden man onrustig aan.

„Nee, laat ze maar op 'r voetjes gaan... Waarom niet? Ze komt wel goed thuis. Ga maar... ga maar gerust.”

Annoeschka liep toen haastig het bosch in. Kassian keek haar na, schudde het hoofd, en glimlachte. In dien glimlach, in de weinige woorden welke hij tegen Annoeschka had gesproken, in den toon van zijn stem lag een zeldzame, hartstochtelijke genegenheid en tevens een ongewone teederheid. Hij keek nog eens den kant uit waar ze was heen gegaan, glimlachte opnieuw, streek met de hand langs z'n gezicht en schudde herhaaldelijk het hoofd.

„Waarom heb je haar zoo gauw weggestuurd?” vroeg ik. „Ik had al de paddestoelen van 'r willen koopen....”

„Dat kunt u thuis ook nog doen, als u wilt.”

„Wat is dat een allerliefst meisje!”

„Jaa... vindt u...” sprak hij weer schijnbaar onverschillig en van dat oogenblik af verviel hij in een heimelijk zwijgen.

Toen ik bemerkte, dat al mijn pogingen hem weer tot spreken te brengen te vergeefs waren, stelde ik hem voor terug te rijden. We waren spoedig bij zijn woning waar mijn koetsier in een slechte luim bulderde:

„Wat een dorp! Dat wordt nog een dorp genoemd! Er is hier niks te krijgen. Geen eten en geen drinken.

„Zeg 's Jerofei”, — begon ik, — „wat is dat voor iemand, die Kassian?” Die vraag stemde hem in-eens milder en zachter.

Terwijl hij op den bok gezeten de leid-sels ter hand nam oordeelde mijn koetsier:

„Die „vlooi” is een wonderlijkventje, een dweeper, een rare. Je vindt er géén tweede zóó in de heele streek. Veel werken doet-i niet. Lijf en ziel houën 'm amper bij mekaar. En zoo is-ie van kindsbeen af. Eerst was-i bij z'n oom in dienst, reed-i op den wagen, maar dat beviel 'm niet. Toen was-i aldoor in huis, maar dat kon-i ook niet uithouden, daar was-i te ongedurig voor, daar is z'n geest niet geschikt voor. Ze noemen 'm „de vlooi”, maar 't is ook een vlooi. Gelukkig, dat-i een goeie baas heeft, die 'm maar laat gaan. Want van tijd tot tijd dwaalt-i rond als een zwerfend schaap. 't Is zoo'n zonderlinge snaak, het eene oogenblik dan babbelt-i honderd-uit en het andere oogenblik dan zegt-i niks, dan krijg je d'r niks uit... een rare kerel, zooals-i reilt en zeilt. Weet je wat-i aardig kan? Zingen. Hij zingt heel aardig. Bepaald niet kwaad....”

„Hij geneest ook, hè?”

„Genezen? Dat doet-i ook. Hij heeft mij eens van een kliergezwel afgeholpen.”

„En dat meisje dat ik in het bosch ontmoet heb, is dat familie van 'm?”

Jerofei keek mij over zijn schouder aan, lachte:

„Hahaha... familie! Jaaaa... dat zal wel in de nááste familie zijn! Want, weet je, ze lijkt te-veel op 'm om niet in permetaásie te zijn. En ze is een schrander ding! Ze heeft geen moeder. Niemand weet wie d'r moeder is. En die ouwe is dol op dat kleine ding! Dol! 't Zou me nog niks verwonderen of hij leert haar lezen en schrijven, z'n lieveling. Je staat bij hem altijd voor raadsels....Zooals de wind waait waait z'n muts...een springende geest, die Kassian, een echte vrijbuiters, een wonderlijke...vlooi!”

Vrij bewerkt naar een novelle van
IWAN TOERGENJEW.

De eerste wind-oliemolen in Holland.

Hun, die het artikel over den molen „de Groot” te Alkmaar in ons vorig nummer lazen, zal het interesseeren, dat volgens Leeghwater — in zijn „Kleine Chronyke” — het gebruik van wind-oliemolens kort na het uitbreken van de Spaansche onlusten door een zekeren Lief Adriaensz. van Moerbeek uit Vlaanderen, in Holland is overgebracht. Deze bouwde, zoo vertelt hij, te Alkmaar op 't Noord-Ooster Bolwerk, een vierkante oliemolen.

Foto C. Steenbergh.

DE MAAS BIJ HET KASTEEL VAN OBBICHT.
RECHTS OP DEN BELGISCHE OEVER DE ELECTRICHE DRAADVERSERRING
DER DUITSCHERS.

HET KASTEEL VAN OBBICHT.

HET oud kasteel of huis Obbicht werd door de Spanjaarden verwoest tijdens het leven van Karel van Bronckhorst en Batenburg heer van Obbicht, omstreeks 1570, daar deze, gelijk wij zien zullen, als een aanhanger der Staatse partij, hun veel afbreuk had gedaan. Het lag aan de westzijde van het tegenwoordig kasteel en de kelders bestaan nog. Omstreeks 1585 was het door Philips van Bentinck, gehuwd met Alverta van Vlodrop, vrouw van Obbicht, weer herbouwd. Dit oud kasteel is in 1710, onder 't bestuur van Johan Werner van Bentinck, afgebrand, met het dorp, wat hij in een verzoek om eene rechterlijke verklaring over dien brand 5 December 1725 aan de schepenen van Obbicht het „principium sijnder ruïne” noemt. Brandverzekering was toen nog onbekend, althans in deze streken. Wat van dit kasteel na den brand nog over was werd afgebroken in 1778 door den toenmaligen heer Guillaume Antoine de Paludé. Aan den bouw van het nieuwe thans nog bestaande werd in 1780 begonnen door den bouwheer Jacques Barthélemi Renoz. Het geheel kostte 27500 Brabantsche gulden (86 cts. de gulden) en is een groot fraai gebouw. Volgens 't bestek en overeenkomst tusschen de Paludé en den bouwmeester van 28 Mei 1780 zijn geen hardsteen, eikenhout en marmer gespaard. Van buiten moesten de „cordons, corniches et pilastres” van zandsteen zijn, de salon en vestibul op de rez-de-chaussée resp. in Korintischen en Ionischen stijl opgetrokken worden, salon, eetzaal en kabinet met eikenhouten lambriseringen bekleed, de schoorsteenen met marmer van St. Remy.

Obbicht, waarvan de naamsbeteekenis is: op de beek, dat is die welke in het Elsenbroek ontspringt en de Bijge zal geheeten hebben, met de kerkdorpen Obbicht en Papenhoven en de gehuchten Overbroek, Nattenhoven en Harrekoven, is oorspronkelijk eene Vrije Rijksheerlijkheid, d. w. z. eene heerlijkheid van het Duitsche Rijk, geweest, zooals ook blijkt uit het recht van muntslag, waarvan de heeren echter slechts een matig gebruik hebben gemaakt, uit het appel op rechtscollegiën des Duitschen Rijks en het niet deelnemen aan de Geldersche landdagen door de heeren. Reeds omstreeks 1331, was Obbicht, wellicht door persoonlijke leenband, aan den hertog van Brabant, Jan III, verbonden, later, en misschien ook vroeger, was het een leen van het graafschap Loon, wel, naar ik meen, ook door persoonlijke leenband. Insgelijks was, ook al weer, naar ik vermeen, door persoonlijke leenband, Obbicht een Geldersch leen ten Zutphenschen rechten, en wel voor zoover betreft te het „alinge” (dat is het geheele) huis tot Obbicht met zijn graven (grachten) en Singelgraven, 2e de helft der heerlijkheid en gericht, hooge en lage, der dorpen Bicht, of Obbicht, Papenhoven en Overbroeck, 3e de cijzen, 4e het Recht op de jacht en visscherij, 5e het patronaat, of benoemingsrecht der pastoors van Obbicht en Papenhoven, 6e den windmolen van Papenhoven, en het recht om de oprichting van wind- of watermolens toe te staan of te verbieden, 7e den ouden boomgaard, 8e den nieuwen boomgaard, 9e het Elsenbroeck, 10e een streek akkerland te zamen annex, uitschietende op de Bichter veerstraat, groot 2820 roeden, 14 voet, 11e het Gangeldergoed, 12e de eilanden die zich in de Maas vormden, waarbij later nog kwam: 13e het recht van overvaart op de Maas. De overige goederen, en de heerlijkheid zelve, waren voor de helft Loonsche leen, en als zoodanig leenroerig voor de leenzaal van Curingen of Curange (later naar Hasselt overgebracht).

Toen Karel V, op den Rijksdag te Straatsburg, 26 Juni 1548 den Bourgondischen cirkel, dat is de 17 Nederlandische gewesten, van het Duitsche Rijk heeft afgescheiden, schijnt Obbicht, evenals andere daarin geëncloveerde Rijks heerlijkheden, allens onder het soeverein verband van het land, waarin het was gelegen, te zijn opgenomen, dat was voor Obbicht het hertogdom Gelre, en sinds de afscheiding in 1580 van het 2e kwartier (ook het Overkwartier genaamd) van het groote Gelderland, dat op de

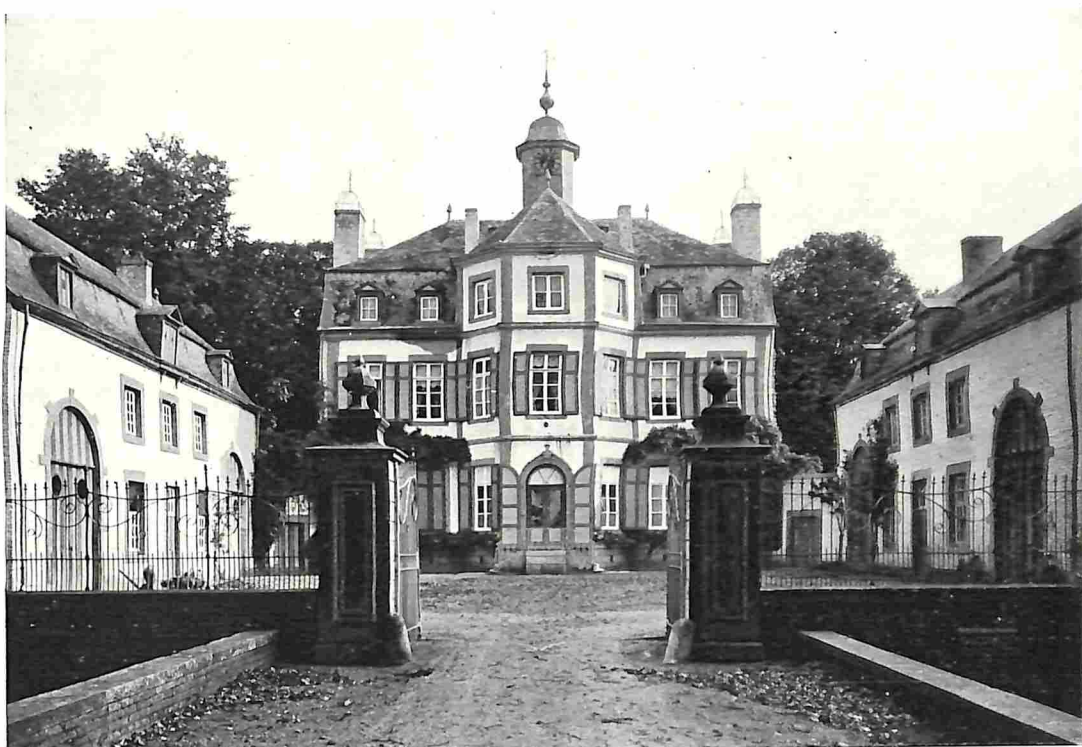

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL VAN OBBICHT. FRONT.

hand der Staatse was, voornoemd Overkwartier hoofdstad Roermond. Dit deel bleef Spanje getrouw en werd nu Spaansch Gelderland genoemd. Krachtens het tractaat van Fontainebleau van 8 November 1785, tusschen de Staten-Generaal en Oostenrijk, werd Obbicht een deel van het Staatse Overkwartier (hoofdstad Venlo).

De heer van Obbicht werd echter niet in de Staten van Spaansch-Gelderland, onder de ridderschap, beschreven. (In het Staatse Overkwartier, 1715 ontstaan ingevolge de tractaten die den Spaanschen successie-oorlog beëindigden, waren geen staten.) Ook was Obbicht als eene vrijheerlijkheid, of „terre franche”, als hoedanig het beschouwd werd door de Spaansche Regeering te Brussel en het Hof te Roermond, vrij van de quota's (buitengewone belastingen, beden) welke over Spaansch Gelderland en later over Staatse Gelderland werden omgeslagen.

Daarentegen plaatste de Souverein in vredetijd zijne troepen over die vrijheerlijkheden, waarvan de ingezetenen hun gratis huisvesting en kost moesten bezorgen. Toen later die toestand ophield en de troepen in een vestingplaats in garnizoen kwamen, bepaalde de Souverein hoeveel van de elders geplaatste soldaten elke vrijheerlijkheid moest onderhouden en dit werd rationsgelden genoemd. Ieder ration werd berekend op 15 stuivers Brabantsch en het getal werd verhoogd telkens als de Vorst eene buitengewone bijdrage (bede genaamd) van de resp. staten der landen verwierf.

De oudste heeren nu van Obbicht waren Renier van Biecht (Bigiette) 1265 en 1296 genoemd in oude akten; uit welk geslacht zij waren is onbekend. Daarna komen eenige heeren uit het geslacht van Heinsberg, n. l. Godfried II, heer van Heinsberg

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL VAN OBBICHT, VAN TER ZIJDE GEZIEN.

Foto C. Steenberg.

EEN MOOIE AANKOOP VAN DE VEREENIGING
„HENDRICK DE KEYSER.”
DE HUIZEN ENGE KERKSTEEG 2 EN 4 BIJ DE OUDE
KERK TE AMSTERDAM.

en Blankenberg, gehuwd met Mechtildis gravin van Loon, Arnolds dochter. Zijne zonen Dirk en Jan deelden zijn erfgoederen 13 Maart 1331 en Jan kreeg Obbicht. Hij overleed reeds voor 1335. Pandhouder was intusschen Gerard van der Marck, waarna Ogier van Haren, zoon van Jan, voogd van Maastricht; deze werd door hertog Jan III van Brabant (1312 — 1350) met Obbicht beleend. Verder was nog een zekere Oyst van Elsloo als pandheer van Obbicht genoemd, die door aankoop, erfenis of schenking dit pand had verkregen en het 20 Mei 1361, aan Reinart van Schoonvorst verkocht, eene zeer rijke familie, die ook de heerlijkheid Valkenburg in pandschap heeft bezeten.

In 1386 komt een Ogier van Haren nog voor als pandheer, die zich kortweg heer to Bicht inde to Wolfraidt noemt. Dit laatste is een kasteel te Holtum, onder Born.

In 1436 ontmoeten wij als heer van Obbicht Dirk van Petershem, heer van Neerharen (in Belg. Limburg, dicht bij Maastricht), burggraaf van Born. Hij overleed 28 Oct. 1440 en werd in de kerk van Neerharen begraven.

In 1457 ontving Arnt van Goor, Daniëls zoon, bij transport van Philips van Geldrop het Geldersche aandeel van Obbicht ten Zutphenschen rechten, terwijl Johan van den Donck reeds in 1429, krachtens huwelijksvoorwaarden met Jonkvrouw Heinrich, Geirlachs Kuneiden dochter van zijn schoonmoeder Margaretha van Geldrop en haar tweeden echtgenoot, Wallrave van der Dijlft de goederen erfde op hen verstorven van hern Johan her to Bicht. Eerst 16 October 1473 vernieuwde Jan van den Donck den leeneed van de heerlijkheid Biecht voor het Geldersche leenhof ten Zutphenschen rechten. Zijn zoon Claes trouwde met Oda van Petersheim, dochter van Dirk, die de Brabantsche of Loonsche helft van Obbicht bezat, terwijl ten zijnen gunste door Filips van Geldrop en zijn dochter Jutte en haar man Arnt van Goir afstand werd gedaan van de aanspraak, die zij tot dusver op de heerlijkheid Obbicht maakten.

Na Claes komt 13 Nov. 1515 zijn 2e zoon de Loonsche helft van Obbicht te Curingen verheffen en zijn 3e zoon Hendrik 8 Febr. 1517 (de helft van Biecht, Papenhoven en Wolfrath) Hij verhiel de Geldersche helft 13 Juli 1521.

Op Hendrik volgde Anna van den Donck, een zijner dochters, gehuwd met Willem van Vlodrop, heer van Odenkirchen Dalenbroek (Ned. Limburg), Reckheim (Belg. Limburg) en erfburggraaf van het aartsbisdom Keulen.

Anna van den Donck verhiel 24 Febr. de heerlijkheid ten Zutphenschen rechten voor 't leenhof van Gelderland. Zij overleed 1561 en haar volgde in 't zelfde jaar nog achtereenvolgens op haar zoon Willem, haar zoon Hendrik, haar man Willem v. Vlodrop. Haar man omhelsde het Protestantisme en overleed 25 Oct. 1564, als wanneer zijn dochter Alverta gehuwd met Karel van Bronckhorst en Batenburg Obbicht verhiel.

Een treurig lot heeft deze vrouw moeten leiden. Haar man was een verkwister en losbol en had zijn goederen met schuld overloden en verpandde zelfs de Gulicksche heerlijkheid Grevenbicht (bij Obbicht), de tienden en den windmolen te Obbicht; hij overleed in 1580 te Keulen door een Spanjaard gedood. Omstreeks 1570 was zelfs het kasteel Obbicht verbrand door de Spanjaarden, uit straf voor zijn deelname aan den opstand tegen Spanje. Wegens schuld werd zijn vrouw te Aken gevangen gezet en door vrijheer Philips van Bentinck, een bekende des huizes Obbicht, gered. Van haar zonen vertrok Karel naar Hongarije om tegen de Turken te vechten en keerde niet weder. Zij overleed 2 Juni 1606 terwijl geen der overlevende kinderen uit het 1e huwelijk aan haar sterfbed verscheen, wellicht verstoord over de schijnbare bevoordeeling harer kinderen uit het 2e huwelijk Kaspar Karel en Catharina.

Karel van Bronckhorst hebben wij al ontmoet als heer van Steyn (zie „Buiten” 12e jaarg. n° 15 van 13 April 1918, blad. 173). Na zijn dood hertrouwde zijn weduwe met haar bevrijder Philips van Bentinck, een man die een groote rol als krijgsoverste van Spaansche zijde in den tachtigjarigen oorlog heeft gespeeld en o. a. gouverneur van Straelen is geweest. Hij was sinds 1598 heer van Obbicht en werd na zijn dood 1610 of begin 1611 opgevolgd door zijn zoon Kaspar Karel, die 29 Mei 1606 van zijn moeder, Alverta van Vlodrop, de heerlijkheid had ontvangen. Des ondanks had Maximiliaan van Bronckhorst de 2e zoon uit het 1e huwelijk 1606 Obbicht, zeker tot adstructie zijner rechten, verheven. Kaspar K. van Bentinck overleed vóór 3 Juli 1627, als wanneer zijn zoon Hendrik Edmond Willem Obbicht voor het Geldersch leenhof te Roermond verhiel en na zijn dood 27 Juni 1673 volgde zijn zoon Hendrik Egon hem op. Deze overleed 1696, terwijl zware schulden de heerlijkheid drukten.

Na veelverwarringen, haast niet te beschrijven, verschillen wegens onverdeeldheid tusschen de leden der familie Bentinck o. a. de zonen van Hendrik Egon n. l. Johan Werner, van wien uit een proces blijkt, dat zijn schout Abraham Brounsrade 15 Sept. 1710 hem te Birgelen tot een duel uitdaagde, toen hij hem van een krakeel wilde afhouden, en Hendrik Arnold, werd Obbicht 1724 verkocht aan baron Herman Frans de Leerodt, heer van 't naburig Born, die 17 Juni 1758 overleed, waarna weer geschillen over de deeling en nuttelooze leenverheffingen tot 1765 twee derden en 1778 het laatste derde in bezit kwamen van gravin Sussanna de Monts, geboren van Hellen, die in dat jaar Obbicht al weer verkocht aan Antoine Guillaume de Palludé, een Luikenaar. Hij was een grimmig heer, die van 7 Sept 1778 tot 19 Oct. 1785 negenmaal van jachttopzichter veranderde, vijf langdurige processen voerde, met de schepenen, de burgemeesters, den koster Lodewijk Brouwers, tot met den bouwmeester van het kasteel toe. Om hem te plagen werd de koster door de inwoners benoemd om op 14 Juni 1786 den eed van getrouwheid af te leggen aan de Staten-Generaal bij het in bezitnemen van Obbicht. Deze heer overleed 1 Mei 1787 en zijn broeder Jean Henri Philippe Paludé en zijn beide zusters Maria Elisabeth en Maria Petronella, gehuwd met dokter Jean Jos. Damien Delheid te Luik, waren zijne erfgenamen. Deze Jean Henri Phil. was hoogstwaarschijnlijk krankzinnig en meer dan eens deed zijn familie pogingen hem als zoodanig te laten verklaren, wat niet gelukte. Eene deeling verijdelde hij telkens. Hij overleed te Obbicht 21 Maart 1790. Zijn zusters verkochten vóór 1814, nadat 1795 de heerlijke rechten door de Franschen hier waren afgeschaff, het kasteel en de goederen aan den heer Spirlet te Luik, die ze 1822 aan kapitein ridder Jakob Beelaerts verkocht, een man die zich als burgemeester in Obbicht, zeer verdienstelijk heeft gemaakt door het helpen uitdelgen der zware schulden van het waterschap, welke voor Obbicht alleen 7000 rijksdaalder bedroegen en bij den brand van 7 Oct. 1825. Hij was gehuwd met Henriëtte baronnes Sirtema de Grovestins, wed. van den heer Cornabé. Het 2e huwelijk dezer dame bleef kinderloos en haar zoon uit het 1e, Mr. Louis Henri Daniël Cornabé, erfde na haar dood 1855 het kasteel en de goederen. Hij was wethouder zijner gemeente. De dochters van zijn oom baron Sirtema de Grovestins, Jeannette en Elisabeth, gehuwd met baron Dirckink von Holmfeld, waren zijne erfgenamen en de zoon van dezen laatste, Ulysses, kocht het kasteel van de medeëigenaren in 1880. Hij was gehuwd met Carola gravin van Hompesch, die na zijn dood het kasteel bleef bewonen en 1918 overleed, nalatend drie dochters, welke thans het kasteel 15 October a. s. zullen verkoopen.

Mogen de nieuwe eigenaars de voetstappen drukken van hun voorgangers de Beelaerts, Cornabé, Dirckink von Holmfeld en van Hompesch, die door liefdadigheid en goedheid en vrijgevigheid voor de inwoners van Obbichts-Papenhoven ten zegen zijn geweest, en wier namen ook in gezegend aandenken zijn, en mogen zij het fraai kasteel als een monument waardeerden en onderhouden.

(Zie art. van L. Mulleners in Publications... de Limbourg 20 (1880) en 21 (1881) en 't archief der heerl. Obbicht in 't Rijksarchief in Limburg).

A. J. A. FLAMENT.

Uit het Zieleleven der Dieren.

DIEREN EN GEVAAR.

ANGENAAM was het ons uit den lezerskring, naar aanleiding van een onzer vorige artikeltjes, een interessant geval te vernemen van kalenderkennis bij honden. Deze lezer schrijft ons:

„Ik heb een hondje, dat mij meestal op mijn wandelingen vergezelt, doch doodsbenauwd is voor het geraas, dat de fabriek maakt, die onder mijn leiding staat en waarheen ik mij elken werkdag begeef. Merkt hij dat ik den kant van de fabriek uitga, dan keert hij stilletjes terug. Het gebeurt echter een enkele keer dat ik des Zondags, als de fabriek stilstaat, erheen ga en dan maakt hij niet het minste bezwaar mee te gaan. Hij weet dus dat het Zondag is, maar hoe?”

De eenvoudigste verklaring is bij het beoordeelen van dierenhandelingen vaak de meest aannemelijke. Er moeten enkele opgemerkte feiten of gewaarwordingen zijn, welke in de dierenziel herinneringen wakker roepen van genoeglijken of onaangename aard en deze werken als prikkels om de wilsuiving van het dier te bepalen.

In het Zondagsche gezinsleven en het aspect der straten op den rustdag zijn allicht herkenningsteekens te vinden; i. c. lijkt ons het ontbreken van geraas op dien dag wel een der eerste aanleidingen om het gedrag van den hond te verklaren. Honden bezitten een gevoelig oor, dat het van een fabriek uitgaande stampen en dreunen van zeer ver doet waarnemen, vooral als daaraan de gedachte aan gevaar of een herinnering aan door-gemaakte angstogenblikken verbonden zijn is de schijnbare kalenderkennis wel langs dezen weg te begrijpen.

Lijfsbehoud is een der machtigste drijfveeren tot besluiten en daden in het dierenleven. Tot het herkennen van gevaar zijn de zintuigen der dieren in de eene of andere richting vaak verwonderlijk fijn ontwikkeld en opvallend is hun vermijden van alle onbekende gevaren of hun welbewust rekening houden met hen bekende ongunstige verschijnselen. We hebben den brutaalsten, kwaadaardigsten hond, dien we ooit kenden, klein van moed zien worden en angstig zien trillen voor het gedruisch van vele paarden en wagens, toen er in manoeuvreertijd troepen door de dorpsstraat renden.

Iemand, die in een dorpje woonde op een paar uren van Borculo gelegen, had aan zijn daar wonende ouders zijn hond overgedaan. Op zekeren dag, een paar jaren later, kwam Nero zonder begeleider bij hem het huis binnenstappen en het dier scheen niet van plan te zijn naar de oudjes terug te keeren, zocht de van ouds bekende plekjes weer op in de huisomgeving en scheen Borculo vergeten te zijn. Oorzaak: manoeuvres in den Achterhoek, Borculo werd belegerd, soldaten trokken door de straten, gewersalvo's ratelden om het stadje, de ongewone drukte en het lawaai hadden den hond doen besluiten om naar het rustiger cord uit vroeger dagen terug te keeren. Bij een wandeling in de richting van Borculo maakte de hond op het zien van eenige soldaten dadelijk rechtsomkeert en ging huiswaarts.

We hebben een kat gekend, die bij het eerste gerommel van een onweersbui bang miaauwend en met platgelegde ooren huiswaarts kwam en zolang de bui duurde op zolder in een leeg kistje ging zitten, dat in een donkeren hoek stond.

In landen, waar aardbevingen voorkomen, blijken de dieren het naderende gevaar zeer goed te kennen. Paarden en muilezels voelen de grondtrilling nog vóór de menschen die waarnemen en bij een grondschok zijn ze geweldig bang, angstzweet bedekt hun flanken, trillend staan ze klaar om te vluchten voor ieder verder gebeuren. Een der eerste teekenen van een naderenden aardchok in een bedreigde stad is het helsche rumoer, veroorzaakt door het geblaf en gejang van alle honden in de plaats, welke als door eenzelfde ingeving geleid, de huizen verlaten hebben en zich op straat en plein veiliger weten. Katten nemen bij ophanden zijnde aardchokken met opgezette haren en omhoog gerichte staarten de vlucht buitenshuis in tuinen of op akkers.

De groote verdienste van den dierenpsycholoog Zell, is wel, dat hij den nadruk legt op een onderzoek naar de meerdere of mindere ontwikkeling van bepaalde zintuigen der diersoorten om hun handelingen te begrijpen. De neiging

om die te toetsen aan wat binnen het begrip der functies onzer eigen zintuigen valt, levert een gevaar op tot onjuist beoordeelen. Martenson b. v. zag, terwijl hij droomend aan het zee-strand zat, plotseling duizenden vischjes uit het water opspringen bij volmaakt kalme zee. Terwijl hij de oorzaak trachtte te formuleeren drong tot zijn oor de geschutknal door, afkomstig van een elf werst verwijderd liggend admiraalschip.

De trillingen der detonatie werden spoediger door het water dan door de lucht voortgeplant, de visschen namen dus met hun gevoel eerder den schok waar dan dit met het menschelijk oor mogelijk kon zijn en zoo zouden er veel voorbeelden zijn te geven, dat het dier zintuigelijk geheel anders waarneemt dan wij oppervlakkig denken, waardoor wij hun handelingen dan allicht verkeerd zouden uitleggen.

G. DE GRAAF.

Een mooie aankoop van de Vereeniging „Hendrick de Keyser.”

IN dit nummer geven wij eenige afbeeldingen van de huizen Enge Kerksteeg 2 en 4 te Amsterdam, die met het perceel Warmoesstraat 83, dat niets merkwaardigs of moois bezit maar in den koop begrepen moest worden, door de vereeniging „Hendrick de Keyser” zijn aangekocht. Een aankoop waardoor, naar wij vermoeden, de volijverige vereeniging weer veler harten stormenderhand zal veroveren.

Onze afbeelding op blz. 478 brengt de huizen in beeld zooals zij zich van het Oudekerksplein af gezien vertoonen, terwijl zij, uit de Warmoesstraat gezien, met de 16e-eeuwsche kapellen der Oude Kerk een bijzonder fraai geheel vormen.

Het hoekhuis (Enge Kerksteeg 2) heeft in den loop der eeuwen vermoedelijk wel wat van zijn schoon moeten inboeten, maar het bezit in zijn gevel nog een merkwaardigen en fraaien gevelsteen van omstreeks 1550, een der oudste van de hoofdstad, en die de kruisdraging voorstelt. Mogelijk had deze steen, daar het huis destijds tegenover het kerkhof gelegen was, eenige betrekking tot de toenmalige plechtige ommegangen. Naast Christus zijn er de drie Christelijke deugden, Geloof, Hoop en Liefde op voorgesteld.

Het huis Enge Kerksteeg 4 heeft een alleraardigst en goed bewaard geveltje van 1634, met een gevelsteen die „De vergulde wan” vertoont. Vier kozijnen zijn eenigszins veranderd;

Foto C. Steenbergh.

EEN MOOIE AANKOOP VAN DE VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER.”
BENEDENGEDEELTE VAN DEN GEVEL ENGE KERKSTEEG 4, MET DEN STEEN
„DE VERGULDE WAN”.

overigens heeft het zijn oud uiterlijk bewaard. De smalheid der steeg belet het maken van een sprekende foto van den geheelen gevel. Men vergenoegte zich daarom met het op de vorige bladzijde geplaatste détail.

Wie beschermer der vereeniging wenscht te worden (door een gift van ten minste / 2500) richtte zich tot den secretaris Mr. F. E. Posthumus Meyjes, Keizersgracht 144, Amsterdam.

PAULTJE

DOOR MADELEINE HEYDESTEIN.

HOE plotseling kan het lot een geheele ommekeer in ons leven teweeg brengen. Zoo peinsde ik, gezeten in ons bovenhuis in den Haag, en met weemoed terugdenkend aan ons groot, schilderachtig huis, gelegen aan de lommerrijke beukenlaan. Aan onzen bloementuin, moeder's liefhebberij, onzen moestuin, en daarachter de boomgaard met een overvloed van goudreinetten, en andere vruchten.

En alsof het gisteren gebeurde, herinnerde ik mij een van vader's verrassingen. Het was in de zomer-vacantie op een mooien dag in Juli, dat vader mij riep en zeide:

„Céciltje, waar is moeder? Zeg haar, en Anne-Marie dat wij wat vroeger moeten koffie drinken, en gij alle drie gekleed moet zijn voor een rijtoer.”

Ik omhelsde hem, en beloofde te zorgen dat wij op tijd klaar zouden zijn. Toen ik hem, als gewoonlijk in de vacantie, om elf uur een kop koffie bracht, keek hij mij guldig lachend aan, trok mij naar zich toe, en fluisterde aan mijn oor: „Kleintje, ik zal je een geheim vertellen, maar je zwijgt als een muis. Ik heb een auto gekocht, en dien gaan wij vanmiddag probeeren.”

Ik drukte een oogenblik mijn wang tegen de zijne, en fluisterde: „vader, je bent een snoes.” En toen ik het kantoor verliet, en nog eenmaal omzag naar zijn lief gezicht, legde hij geheimzinnig lachend den vinger op den mond. Ik knikte van ja, en sloot de deur achter mij.

Dien dag zal ik nooit vergeten, ik kreeg verlof naast den chauffeur plaats te nemen, en hoe verder wij gingen, tusschen de groene weiden, goudgele koren-velden, en lommerrijke lanen, hoe verrukkelijker. Hoewel het een vrij warme dag was, verfrischte ons een koel briesje.

Ook de machine vond ik merkwaardig, en zij wekte mijn belangstelling. De gedachte zelve te chauffeeën, leek mij het toppunt. Op mijn zeventienden verjaardag trachtte ik vader te overreden, mij toe te staan het chauffeeën te leeren, maar het had heel wat voeten in de aarde voordat ik zijn toestemming kon bemachtigen.

Als ik aan dien gelukkigen tijd terug denk, dan is ons leven van tegenwoordig mij soms een benauwde droom. Vader overleed aan een ernstige longontsteking, opgedaan op een verduatie, en wij, het ergste niet vermoedend, wij waren geheel verslagen.

Wij bleven op het dorp, in ons huis wonen, en leefden betrekkelijk welgesteld, maar de oorlog bracht een totale verandering in onze financiële omstandigheden. Vader zei altijd: „Rusland is een rijk land,” en toen de Russische bom losbarstte en het grootste gedeelte van ons inkomen plotseling verdween, toen werden wij genoodzaakt ons lief huis te verkoopen, en heel bescheiden te gaan leven.

Anne-Marie zocht dadelijk een betrekking als onderwijzeres, zij had juist dat jaar de akte lager onderwijs gehaald, en na eenige vergeefsche sollicitaties gelukte het haar eindelijk geplaatst te worden aan een particuliere meisjesschool in den Haag. Het gevolg was dat wij naar den Haag verhuisden, en een bovenhuis betrokken. Maar de prijzen der levensmiddelen werden met den dag hooger, en het begon er in onze kas onrustbarend uit te zien. Hoe economisch moeder en Anne-Marie ook huishielden, en alles overlegden, het ging niet. Tot overmaat van ramp sloeg de huishoofdeur onze huur aanmerkelijk op; nu moest er gehandeld worden. Na menige verzuchting van moeder hoe de huishoudelijke uitgaven te bezuinigen, werd eindelijk besloten, afstand te doen van onze

goede Jans, die ons ruim vijftien jaar trouw had gediend, en moeder's rechterhand was geweest in lief en leed. Er zat niets anders op. Moeder deinsde er voor terug, als voor een onoverkomelijk verdriet. Anne-Marie, de flinkste van ons drieën, zou met haar spreken, en toen zij, na een lang, ernstig gesprek, gevolgd door Jans, de kamer binnen trad, drukten wij haar zwiingend de hand.

Het was een regenachtige dag, toen zij ons verliet, en ik had het gevoel dat onze laatste glorie ons ontviel.

Ik vergezelde haar naar het station —, ik hield van Jans als van een trouwe vriendin.

Nog lang volgde mijn blik den wegsnellenden trein, den trein die haar terug zou brengen naar ons geliefd dorp. 'k Had het gevoel of mijn armen zich uitstrekten, en mijn lippen stamelden: „vader.”

Het vertrek van Jans vermeerdeerde nog mijn drang om zelve ook werk te zoeken, en daardoor onze financiële moeilijkheden te helpen verlichten.

Weer viel mijn oog op die ^{* * *} advertentie, de dik-gedrukte letters, „een nette jongen,” schenen mij letterlijk te hypnotiseeren.

Hoeveel dagen had ik nu die advertentie gelezen, en nu stond zij er weer in.

„Op een notaris-kantoor wordt gevraagd een nette jongen, leeftijd vijftien of zestien jaar, eigenhandig geschreven brieven, onder No. 1288 Bur. v. d. blad.”

Hoe kwam het eigenlijk in mijn hoofd op? Wat moest ik, een meisje, met deze advertentie beginnen? Den laatsten tijd schreef ik nu op deze, dan op gene advertentie, en de eenige keer dat ik antwoord had gekregen, en mij had aangemeld, was op een teleurstelling uitgelopen.

Ik wist, wanneer ik typen en stenografie leerde, zou ik allicht op een kantoor geplaatst worden, maar den geheelen dag typen, opgesloten tusschen de muren als een gevangen vogel, zou ik dat uithouden? Ik, nog met hart en ziel buitenkind! Wij woonden ongeveer een jaar in de stad, en nog altijd beklaag ik stadsmenschen tot in het diepst van mijn hart. Ik was in een wanhopige stemming; wat zou er van mij worden, nu mijn lieve vader er niet meer was om voor mij te zorgen. Och, niemand zou mij willen hebben, ik was te klein, en te verlegen. Mijn zang- en piano-lessen had ik dadelijk moeten opgeven, wie zou dat betalen?

Neen, den heelen dag stil zitten op een kantoor, dat hield ik niet [uit, en dan geen kans om vooruit te komen, — maar wat dan wel? In een bloemenwinkel gaan? ik ben dol op bloemen; of modiste worden? hoeden opmaken? De hoeden die ik zelve opmaak staan mij altijd het beste, zeggen moeder en Anne-Marie. Och neen, zij zullen het toch niet goed vinden. Zoo piekerde ik, dag op dag, ondertusschen moeder helpend in het huishouden, want onze dienstbode is vervan-

gen door een werkvrouw.

Als ik eens chauffeur werd, maar hoe kwam het eigenlijk in mijn hoofd op; ten eerste is er nauwelijks benzine genoeg voor enkele auto's, en wie zou mij willen hebben?

Nu, het toeval wilde dat ik in mijn rampzaligste bui was; ik had juist in de huiskamer stof afgenomen, het treurigste werk wat er bestaat, wanneer je over iets piekert, en bedenkt dat je eigenlijk nog leeren moet, en zooveel belangrijker werk zou kunnen doen. Nu dan, ik voelde mij ellendig, ik was teneinde raad, ik wilde even als Anne-Marie geld verdienen; weer zocht ik in de advertentie-rubriek maar niets voor mij. Maar mijn sombere bespiegeling eindigde in een onbedaarlijke lachbui; nog zat ik met de courant in mijn handen, toen moeder haar hoofd om de deur stak, en zeide: „waarom lach je zoo, Cécile?”

„Waarom? och, ik dacht aan een leuke mop, zal het u wel eens vertellen, maar ik ga nu een brief schrijven.”

„Ga je weer op een advertentie schrijven? och, doe het maar niet meer, blijf maar bij mij, en bovendien, je hoort er toch niets op.”

„Ja, maak U maar niet ongerust, moeder, ik moet heusch even schrijven, „het moet, zei de hoofd-commissaris,” maakte ik er mij met een grap af.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberg.

EEN MOOI FRUITSTUK BEKROOND MET DE GOUDEN
MEDAILLE OP DE BLOEMENTOONSTELLING IN
HET CONCERTGEBOUW TE AMSTERDAM.

Inzending van J. H. T. de Roos Hzn, te Amsterdam.